

ZBORNIK SAŽETAKA

V. KONFERENCIJA SOCIJALNIH RADNIKA

10. – 12. X. 2012.

TROGIR

MEĐUGENERACIJSKO POVEZIVANJE I AKTIVNO STARENJE: IZAZOVI ZA SOCIJALNI RAD

ZBORNIK SAŽETAKA

Zagreb, rujan 2012.

Izdavač:

Hrvatska udruga socijalnih radnika

Za izdavača:

Štefica Karačić, dipl. soc. rad.

Tajništvo:

Hrvatska udruga socijalnih radnika

Ines Furda, dipl. soc. rad.

Nova cesta 1, Zagreb

Tel/fax: +385 1 4550 757

e-mail: husr@zg.htnet.hr

Pokroviteljstvo:

Ministarstvo socijalne politike i mladih

Splitsko-dalmatinska županija

Grad Trogir

Grad Split

Grad Zagreb

Organizacijski odbor:

Helena Bandalović

Vinka Bratulić

Ines Furda

Romana Galić

Meri Gatin

Renata Jurčević

Tanja Katkić Stanić

Sanja Kuvačić

Ana Bolanča Levačić

Maja Mustapić

Boženka Škare

Ljiljana Vrbić

Programski odbor:

Vanja Branica

Gordana Jerčić

Štefica Karačić

Marijana Kletečki Radović

Maja Laklija

Ana Štambuk

Dizajn naslovnice : Anja Bošnjak

Tisak i prijelom: Grafing

Naklada:

450 primjeraka

Zagreb, rujan 2012.

PREDGOVOR

Sukladno demografskim trendovima s kojima se društvo danas suočava, Europska Unija je 2012. godinu odlučila posvetiti procesu aktivnog starenja i solidarnosti među generacijama. Bio je to povod i Hrvatskoj udruzi socijalnih radnika da svoju V. konferenciju posveti osobama starije životne dobi, pitanjima o mogućnostima aktivnog starenja u hrvatskom društvenom kontekstu, međugeneracijskim vezama te izazovu profesije socijalnog rada da odgovori na navedena pitanja i doprinese podizanju kvalitete života osoba starije životne dobi.

Stoga je cilj ove konferencije kroz izlaganja, radionice, poster prezentacije i okrugli stol prikazati i raspravljati o različitim iskustvima profesije socijalnog rada u područjima (1) pružanja socijalnih usluga i servisa osobama starije životne dobi kroz institucionalnu i izvaninstitucionalnu skrb, (2) osnaživanja međugeneracijskih veza i socijalne podrške osobama starije životne dobi u zajednici, (3) brige o tjelesnom i mentalnom zdravlju, (4) zaštite ljudskih prava i integriteta starijih osoba, (5) unaprjeđenja skrbi o starijim osobama koje su izložene nasilju, problemu siromaštva, socijalnoj isključenosti i drugim socijalnim rizicima, (6) volonterstva koje otvara velike mogućnosti za poticanje aktivnog i dostojanstvenog starenja te međugeneracijske solidarnosti.

Poseban doprinos ove konferencije biti će prikazivanje aktivnosti u sklopu projekta „Kazalištem protiv predrasuda o starijim ljudima“ kojim se afirmira značaj kombinirane socijalne politike koja ima za svrhu umrežavanje svih dionika u lokalnoj zajednici s ciljem podizanja razine kvalitete života osoba starije životne dobi i to na načelima civilnosti društva. Također, značaj ove konferencije vidimo u aktualiziranju problema zlostavljanja starijih osoba u obitelji te mogućnost sudionika da kroz organizirani okrugli stol problematiziraju i rasprave mogućnosti sustava da odgovori i unaprijedi skrb o starijim osobama izloženim nasilju u obitelji.

Polazeći od činjenice da danas u Europi ljudi žive i ostaju zdravi duže nego li ikada prije, suvremeno društvo je suočeno s novim izazovom odgovaranja na potrebe sve većeg broja osoba starije životne dobi. Profesija socijalnog rada od samih svojih začetaka okrenuta je skrbi za starije osobe, a suvremeni društveni procesi i demografsko starenje postavili su pred profesionalnu zajednicu nova pitanja i iznalaženje novih pristupa u radu s osobama starije životne dobi. Postavlja se pitanja trebamo li se zaista bojati sve starijeg društva, odnosno starih ljudi, povećanja socijalnih usluga i mjera zaštite za „neaktivnu“ populaciju? Ako osobe starije životne dobi imaju sačuvano psihofizičko zdravlje, ako su aktivni članovi zajednice, ako žive u okruženju gdje starenje ne znači ovisnost o drugima ili socijalnu isključenost, odnosno ako *aktivno starenje* postane realnost društva, onda definitivno ne!!!

Aktivno starenje, kao suvremeni koncept odnosa prema starosti, označava starenje uz očuvanje dobrog zdravlja, aktivnog sudjelovanja u društvu, veću neovisnost u svakodnevnom životu i veću građansku uključenost, a sve s ciljem očuvanja razine kvalitete života tijekom starenja. Aktivno starenje kao takvo omogućuje osobama da u svim fazama svoga života ostvare svoje potencijale na osobnoj razini, razini obitelji te na razini šire društvene zajednice, da aktivno sudjeluju u društvenim, ekonomskim, kulturalnim, duhovnim i građanskim aktivnostima, uz istovremeno osiguranu primjerenu zaštitu, sigurnost i skrb kada im je potrebna.

Sve češće se ističe da modernizacija društva razvija individualističke vrijednosti koje smanjuju povezanost naraštaja i povećavaju ravnodušnost mladih za starije generacije. Pritisak informatizacijskog doba, globalna ekonomija i novo, kompeticiji okrenuto, društvo, kao i procesi privatizacije i rezidualnosti socijalnih politika, utječu na građane i njihove lokalne zajednice izazivajući nove krize socijalne kohezije. S druge strane, poznato je da se unutar lokalnih zajednica s razvijenim socijalnim kapitalom mnogi socijalni problemi i rizici

moгу prevenirati i riješiti pomoću spontane i/ili dobrovoljno nastale suradnje građana. U skladu s time, neformalne socijalne mreže temeljene na primarnoj solidarnosti, međugeneracijskim vezama i emocionalnoj povezanosti predstavljaju dopunu institucionaliziranim službama te nose veliki potencijal pružanja neformalnih oblika pomoći i podrške za djecu i osobe starije životne dobi. Time postaju važnim izvorom socijalnog kapitala.

Istraživanja ističu visoku razinu percepcije obveze djece da pomažu roditeljima i obrnuto, pretpostavljajući da će ta percepcija obveze dovesti i do stvarnog pomaganja članu obitelji u potrebi. Proširimo li taj aspekt međugeneracijske solidarnosti u obitelji i na širu socijalnu okolinu možemo govoriti o kohezivnom društvu čiji su bitan aspekt upravo socijalna solidarnost, socijalne mreže te socijalni kapital. Naime, kohezivno društvo karakterizira visok stupanj socijalnih interakcija između i unutar zajednice te obitelji, a socijalna se kohezija na lokalnoj razini uspijeva zadržati kroz socijalizacijske procese i uzajamne mehanizme podrške.

Veze između procesa aktivnog starenja, solidarnosti među generacijama i socijalnog rada su višestruke. Postojeći institucionalni oblici skrbi koji trenutno dominiraju u pružanju usluga ne mogu zadovoljiti potrebe obzirom na proces deinstitutionalizacije i demografskog starenja. U skladu s time sve više dolazi do izražaja potreba za izvaninstitucionalnim oblicima skrbi i podrške temeljenih na načelima obiteljskog okruženja, održivosti socijalnih veza, samostalnosti, društvene uključenosti i poštivanja dostojanstva čovjeka, a s ciljem jačanja moći svakog pojedinca unutar zajednice. Socijalni rad, kao i socijalna politika planiranja skrbi za osobe starije životne dobi, koje promiču specifičnost i individualnost svakog čovjeka, vodeći računa o etici i dostojanstvu, trebaju kao rezultat imati osnaženog pojedinca koji zadovoljno živi u svom okruženju. Brojne studije ukazuju na važnost socijalnih veza s aspekta zaštite mentalnog zdravlja (izbjegavanje izoliranosti, stresa, depresije i osjećaja obeshrabrenosti), prevencije marginalizacije te osiguravanja socijalne podrške. Stoga svako nepotrebno „trganje“ tih veza može imati velike posljedice, posebno za starije osobe.

Vodeći se načelom supsidijarnosti sve se više ukazuju na odgovornost pojedinaca, obitelji i lokalne zajednice za skrb o članovima koji su u potrebi, primjerice osoba starije životne dobi. Sve to ukazuje na važnost resursa međugeneracijske povezanosti i solidarnosti kako u obitelji tako i u društvu, te kao takvi sve više postaju važan i nužan resurs za planiranje i provođenje intervencija u socijalnom radu. Stoga ovu konferenciju vidimo kao dobro mjesto za promišljanje i raspravu o još jednoj izazovnoj temi u području socijalnog rada te za prikaz primjera dobre prakse u području međugeneracijske povezanosti i aktivnog starenja, ali i za otvaranje pitanja i izazova koji prate to značajno područje. Vjerujemo da će ova konferencija biti korisno i zanimljivo mjesto razmjene iskustva i promišljanja o profesionalnoj zadaći i kompetencijama u području rada s osobama starije životne dobi.

Ugodan rad i sudjelovanje na V. Konferenciji socijalnih radnika žele Vam
programski i organizacijski odbor Konferencije

PLENARNA PREDAVANJA

Prof. emeritus Vlado Puljiz

Socijalna politika i stari ljudi

Doc.dr.sc. Jana Mali

Uloga socijalnog rada u doba nove solidarnosti u društvu

Prof.dr.sc. Marina Ajduković, prof.dr.sc. Ivan Rimac, Jelena Ogresta

Zlostavljeni u obitelji - zanemareni od sustava: Imamo li odgovor na ovaj profesionalni izazov?

Mr.sc. Romana Galić, Ljiljana Vrbić

Socijalne usluge u funkciji razvoja društva

KAZALIŠNA PREDSTAVA

Jadranka Lekić

Amatersko kazalište JAK, Mali Lošinj

«Šoto škure» - kazalištem protiv predrasuda o starijim ljudima

IZLAGANJA

SEKCIJA 1. Socijalne usluge i servisi za osobe starije životne dobi – institucionalna skrb

1. Iva Josipović, Mladen Pokrajčić, Marija Maras

Uvođenje standarda kvalitete socijalnih usluga u domove socijalne skrbi Primorsko-goranske županije i prikaz koncepta skrbi domova IV generacije

2. Davorka Krnčević, Nataša Petrušić, Anita Čačić, Josip Vidov, Snježana Knežević, Zemira Kasap, Nada Major

„Moj izabrani dom“

3. Milica Sučić, Suzana Vrh, Ana Štambuk

Socijalni rad u Domu za starije i nemoćne osobe – izazovi i poteškoće

4. Ivana Hodak, Kristina Dešma, Maja Kosanović

Pravovremeno korištenje prava na socijalnu uslugu – stalni smještaj osoba starije životne dobi u ustanovama socijalne skrbi

SEKCIJA 2. Volonterstvo kao mogućnost aktivnog i dostojanstvenog starenja i međugeneracijskog povezivanja

1. Maja Laklija

Iskustvo provedbe UNICEF-ovog projekta međugeneracijske solidarnosti „Seka i Braco“

2. Višnja Pavlović

Skrb o starijima u područjima od posebne državne skrbi kroz volonterski rad i sudjelovanje zajednice

3. Zvonimir Franjić, Davorka Pintarić Poslončec, Marina Dimić Rakar

Volonterski projekt «Grad Zaprešić – nismo vas zaboravili»

4. Pletikosa Marija, Dujčić Vesna i Botica Sindy

Vodič za po stare dane u Zadarskoj županiji

SEKCIJA 3. u Centru za socijalnu skrb SPLIT

- 1. Jasminka Dlesk-Božić, Zlata Mati Hofer, Marijan Gustinčić**
„Nisu važne godine života, nego život u našim godinama“
- 2. Ana Perišić**
Hagioterapijski pristup problemu starenja
- 3. Tatjana Vlašić**
Socijalni rad u pomoći članovima obitelji i skrbniku osobe oboljele od Alzheimerove bolesti
- 4. Vesna Moštak Skupnjak**
Profesionalni stres kod socijalnih radnika

SEKCIJA 4. Socijalne usluge i servisi za osobe starije životne dobi – izvaninstitucionalna skrb

- 1. Domagoj Kronstein**
Udomiteljstvo za starije i nemoćne osobe
- 2. Zlatko Wild**
Udomiteljstvo za stare i nemoćne s aspekta udomitelja
- 3. Slavenka Mušan**
Pomoć i njega u kući za starije i nemoćne osobe Ploče
- 4. Ana Štambuk, Katarina Radat**
Potrebe za proširenjem usluga kod korisnika «Dobrog doma» Grada Zagreba
- 5. Goran Brkić**
Specifičnosti izvršavanja alternativnih sankcija osoba starije životne dobi

SEKCIJA 5. Međugeneracijske veze kao izvor socijalne podrške: kako ih podržati i ojačati

- 1. Nino Žganec**
Starije osobe kao socijalni kapital u zajednici
- 2. Amra Šabić**
Primjer dobre prakse međugeneracijskog povezivanja
- 3. Marija Orlić, Željka Halilović, Maja Kosanović**
Most generacija – projekt zblizavanja i međugeneracijske suradnje
- 4. Branka Sladović Franz, Marina Ajduković**
Rješavanje sukoba o pitanjima starijih osoba: mogućnosti obiteljske medijacije

SEKCIJA 6. Socijalni rizici i socijalna isključenost osoba starije životne dobi

- 1. Marija Orlić**
Socijalno – zdravstveni status umirovljenika u Republici Hrvatskoj
- 2. Olja Družić Ljubotina, Marijana Kletečki Radović**
Problem siromaštva iz perspektive osoba starije životne dobi
- 3. Nela Preglej, Zdenka Maltar**
Umirovljenici kao povremeni korisnici centra za socijalnu skrb
- 4. Marko Buljevac, Zdravka Leutar**
Socijalni rizici starijih osoba s invaliditetom

SEKCIJA 7. Briga o tjelesnom i mentalnom zdravlju osoba starije životne dobi

- 1. Vera Grebenc**
Istraživanje potreba starijih osoba i upućivanje odgovora u zajednici

2. **Maja Periša, Marko Štavalj**
Unaprjeđenje kvalitete života osoba treće životne dobi
3. **Ana Kukec**
Seksualnost u starijoj životnoj dobi
4. **Snježana Marasović, Slavica Bležeka Kokorić**
Uloga plesa u unaprjeđenju aktivnog životnog stila i kvalitete života starijih osoba

SEKCIJA 8. Zanemarivanje, zlostavljanje i zaštita ljudskih prava osoba starije životne dobi

1. **Meri Gatin, Ines Vrban, Silvija Rusac, Vedrana Spajić Vrkas, Sanja Radica**
Ljudska prava stariji osoba na području grada Zagreba
2. **Estera Bašić, Anita Cindrić, Ivan Maričić**
Stavovi studenata pomažućih profesija prema nasilju nad starijim osobama u obitelji
3. **Željka Barić**
Zanemarivanje i zlostavljanje osoba starije životne dobi – praktično problematiziranje teme
4. **Ana Štambuk, Silvija Rusac, Marko Štavalj**
Predrasude o starenju i starosti – utjecaj edukacije kod studenata socijalnog rada
5. **Ivica Luketić, Kristina Vlahović**
Starije osobe na izdržavanju kazne zatvora u RH

RADIONICE

RADIONICA 1.

Zdravka Leutar

Primjena Bibliodrame u socijalnom radu sa starijim osobama

RADIONICA 2.

Nino Žganec

Mogućnosti socijalnog rada sa starijim osobama u zajednici

RADIONICA 3.

Andreja Radić, Antun Ilijaš, Tena Kostanjšek

Jesmo li svjesni profesionalnog starenja?

RADIONICA 4.

Dubravka Anka Veršić, Verana Kurjan Manestar, Jasna Špoljarić

Ples sa sobom – metode i tehnike koje nam mogu pomoći u boljem nošenju sa svakodnevnim stresom u pomagačkom radu

RADIONICA 5.

Dubravka Anka Veršić, Verana Kurjan Manestar, Jasna Špoljarić

Primjena psihoterapije pokretom i plesom s osobama starije životne dobi

OKRUGLI STOL

Marina Ajduković, Ivan Rimac, Silvia Rusac, Spomenka Tomek Roksandić, Ines Vrban, Ružica Vujanovac

Kako unaprijediti skrb o starijim osobama izloženim nasilju u obitelji?

POSTER PREZENTACIJE

Lovorka Olujić Jakolić, Ljilja Jelenčić

Volonterstvo – iskorak od pasivnog prema aktivnom starenju

Anamarija Kobačić, Ljubica Leverda Hržina, Ines Furda, Anamarija Brozinčević

Podrška osobama starije životne dobi izloženima nasilju u obitelji

Marina Milić Babić, Marko Buljevac

Izazovi skrbi o osobama s invaliditetom treće životne dobi

Vladimira Ivanković, Nataša Bijelić, Nevenka Pavlović Cvetkov

Zbrinjavanje starijih osoba s aspekta socijalnog radnika u zdravstvu

Maja Laklija, Silvija Rusac, Marina Milić Babić

Socijalna podrška njegovatelja članova obitelji oboljelih od demencije

Ivana Boban, Danijela Oštrić

«Kuvajmo sipu za ekipu»

Andreja Ninić

Gerontološki centri grada Zagreba - model aktivnog i zdravog starenja

Jasminka Dlesk-Božić, Lidija Dajak

Doprinos volontera kvalitetnom starenju

SAŽETCI

Marina Ajduković
Ivan Rimac
Jelena Ogresta

**Zlostavljeni u obitelji - zanemareni od sustava:
Imamo li odgovor na ovaj profesionalni izazov?**

Kompleksnost i prikrivenost nasilja nad osobama starije životne dobi u obitelji predstavlja za profesionalnu javnost jedan od značajnijih prioriteta unutar socijalnih i javno zdravstvenih problema. Nedostatnu društvenu vidljivost ovog fenomena otežava izostanak preciznih procjena o veličini problema, varijabilnost rizičnih činitelja za pojavne oblike nasilnog ponašanja, te nejasnoće i neujednačenosti konceptualizacije nasilja nad starijim osobama. Navedeni kontekst još više ističe važnost problematiziranja „vidljivih“ slučajeva nasilja budući da njihova otkrivenost povećava profesionalnu odgovornost stručnjaka. Koliki je zapravo razmjer evidentiranih slučajeva obiteljskog nasilja nad starijim osobama? Kako se ponaša sustav: štiti li ih ili zanemaruje? Navedena pitanja će biti problematizirana u kontekstu rezultata istraživanja dobivenih analizom prijavljenih događaja obiteljskog nasilja nad starijim osobama evidentiranih u CZSS tijekom 2011. Ciljevi istraživanja su bili utvrditi pojavnost prijavljenih događaja nasilja nad osobama starije životne dobi u obitelji i steći preliminarni uvid u obilježja žrtava i počinitelja nasilja, te načine postupanja i koordinaciju nadležnih institucija. Istraživanje je provedeno metodom analize dokumentacijske građe u 32 CZSS. Analizirano je 179 od ukupno 435 (41,11%) prijavljenih događaja obiteljskog nasilja. Rezultati pokazuju da se u 94% slučajeva nasilje događa u domu žrtve pri čemu su starije osobe najčešće izložene psihičkom (50,96%) i fizičkom (37,74%) nasilju. Prilikom počinjenja nasilja, počinitelj je u 76% događaja bio pod utjecajem alkohola. Žrtve nasilja su najčešće žene, prosječne dobi od 72 godine, nižeg stupnja obrazovanja i nižeg dohodovnog statusa. Kao počinitelji nasilja najčešće se javljaju djeca žrtava (45%) odnosno muškarci, prosječne dobi od 51 godinu, s završenom srednjom stručnom spremom i koji žive u braku. Počinjeno nasilje se dominantno procesuiralo kao prekršaj, a najčešće izrečene sankcije su kazna zatvora i obvezno liječenje od ovisnosti. Za zaštitu žrtava nasilja najčešće se koriste informiranje o pravima i savjetovanje od strane CZSS. Iskazani nalazi neupitno ukazuju na potrebu za standardizacijom profesionalnih postupanja u svrhu sustavnog suzbijanja nasilja u starijoj životnoj dobi. Imamo li potrebne resurse za iskorak naprijed u tom nastojanju?

Ključne riječi: nasilje nad osobama starije životne dobi, analiza dokumentacije, prijavljeni događaji obiteljskog nasilja

Prof.dr.sc. Marina Ajduković, prof.dr.sc. Ivan Rumac, Jelena Ogresta, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb;
marina@dpp.hr

Romana Galić
Ljiljana Vrbić

SOCIJALNE USLUGE U FUNKCIJI RAZVOJA DRUŠTVA

Grad Zagreb, u cilju stvaranja preduvjeta za izgradnju Grada za sve generacije, stavio je skrb o starijima kao jedan od svojih prioriteta. Aktivnosti Grada usmjerene su prema poboljšanju materijalnoga statusa starijih osoba do razvoja različitih socijalnih usluga u lokalnoj zajednici. Radi poticaja daljnega razvoja socijalnih usluga, tijekom 2011. provedeno je preliminarno istraživanje kojim se željelo utvrditi razinu informiranosti starijih sugrađana o postojećim socijalnim uslugama, mogućnostima njihova korištenja i potrebi za razvojem drugih usluga. Rezultati su pokazali da je informiranost o programima i uslugama presudna za njihovo korištenje, jer se od ukupnoga broja informiranih građana, najveći dio i koristi ponuđenim sadržajima. Dvije trećine ispitanika odgovorilo je da im u podmirivanju svakodnevnih potreba pomažu članovi njihovih obitelji. Upozoravajući je podatak, ali i dobar orijentir za buduće strategije informiranja, kolika je neiskorištenost institucionalnih potencijala za informiranje starijih o uslugama. Podatci su ukazali i na potrebu za aktivnom promocijom razvoja građanske solidarnosti i razvojem specifičnih usluga. U razvoj usluga mogu se uključiti postojeći institucijski potencijali, potencijal civilnoga sektora, a u većini slučajeva mogu se iskoristiti i postojeći visoko razrađeni modeli brojnih primjera u EU. Grad Zagreb aktivnom socijalnom politikom prema starijim sugrađanima doprinosi neposrednoj društvenoj koristi na način da utječe na kvalitetu života građana, a istovremeno čineći financijsku uštedu u sustavima zdravstvene i socijalne skrbi. Posredna društvena korist očituje se kroz veće zapošljavanje stručnjaka iz područja zdravstva i socijalne skrbi te mogućnost prekvalifikacije nezaposlenih osoba sa zanimanjima neatraktivnim na tržištu rada. Danas, u prilog razvoju socijalnih usluga idu i potpore koje poslodavci mogu ostvariti za određene kategorije nezaposlenih.

Ključne riječi: razvoj, socijalne usluge, društvo

Mr.sc. Romana Galić, Ljiljana Vrbić, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Trg Stjepana Radića 1, 10 000 Zagreb; romana.galic@zagreb.hr

Jana Mali**Uloga socijalnog rada u doba nove solidarnosti u društvu**

Skrb za starije osobe se često predstavljaju kao djelovanje za starije osobe kojima je potrebna skrb zbog starosti, ali u osnovi, to je zapravo odraz međugeneracijske suradnje i povezivanja. Široka mreža skrb za starije osobe ovisi o međugeneracijskoj suradnji, budući većinu pomoći starijoj generaciji osigurava upravo srednja generacija zaposlena u sektoru skrbi u suradnji s mlađim generacijama uključenim kroz različite oblike volonterskog rada. U okviru socijalnog rada mogućnosti za međugeneracijsko povezivanje mogu se vidjeti na različitim razinama: a) na mikro razini, što podrazumijeva međugeneracijsku solidarnost na razini obiteljskih i socijalnih mreža, b) na mezo razini zajednice i c) na makro razini društva u cjelini. Socijalni rad djeluje na svim tim razinama, koristeći svoja specifična znanja o međugeneracijskoj suradnji. Sukladno tome, može se reći da socijalni radnici najčešće ostvaruju svoju misiju kroz usluge u području socijalne zaštite, gdje su-stvaraju rješenja zajedno s pojedincima, obiteljima i društvenim skupinama, unutar zajednice i u odnosu na državu. Socijalni radnici zagovarati aktivnu ulogu za starije osobe u procesu pomoći, ukazujući na taj način na društvenu ulogu i važnost starijih osoba. Osobe starije životne dobi nisu pasivni korisnici pomoći već stvaraju i oblikuju kvalitetu vlastitog života tijekom posljednjih stadija ljudskog postojanja. Djelovanje socijalnih radnika pomaže u razbijanju predrasuda prema osobama starije dobi i otklanja ideju da su „paraziti“ sustava socijalne skrbi te skreće pozornost na moguće nove oblike suživota različitih dobnih skupina. Rastuća svijest o porastu broja starijih ljudi dovela je do toga da je tema solidarnosti i suživota u modernim društvima sve aktualnija. Važno je razvijati različite oblike solidarnosti i time pomoći našoj civilizaciji da opstane.

Ključne riječi: starije osobe, solidarnost, socijalni rad, generacije, oblici skrbi

Doc. dr. Jana Mali, University of Ljubljana, Faculty of Social Work, Topniška ulica 31, Ljubljana, Slovenija; jana.mali@fsd.uni-lj.si

Vlado Puljiz

Socijalna politika i stari ljudi

Demografsko starenje jedan je od najznačajnijih fenomena suvremenog doba. Dva su čimbenika koji utječu na starenje stanovništva: (1) produljenje trajanja ljudskog vijeka i (2) opadanje stope fertiliteta, uslijed čega dolazi do pogoršanja omjera mlade i stare populacije. Ugledni autori upozoravaju na trend institucionalizacije životnog ciklusa, dakle, mladosti, aktivne i starije dobi, koja je postala polazište za socijalnu politiku, socijalnu integraciju i međugeneracijski ugovor. Drugim riječima, dob je postala bitna komponenta postindustrijskog identiteta, kao što je u 19. i prvoj polovini 20. stoljeća bila socijalna klasa. Starija je populacija veoma heterogena. O tome svjedoče brojni termini koji upućuju na kompleksnost problema te populacije, kao npr. «stari ljudi», «treća dob», «umirovljenici», «mladi, srednji i stari stari», «ovisna starost», «aktivno starenje», «palijativna skrb» itd. Kada je riječ o «ovisnoj (krhkoj) starosti» (*frail elderly*), ključnom fenomenu za djelatnost socijalne skrbi, u nekim se zemljama (primjerice, Njemačkoj i Francuskoj) govori o «petom socijalnom riziku». Za taj je rizik konstituirana grana socijalne zaštite, usmjerena na izgradnju mehanizama zbrinjavanja nemoćnih starih ljudi. Hrvatska se socijalna politika u pogledu starih ljudi uglavnom koncentrira na mirovinski sustav, dok su druga područja, posebno kada je riječ o ovisnim starima, zapostavljena. S obzirom na predvidive posljedice demografskog starenja (u tom kontekstu treba upozoriti na masovni ulazak u treću dob poslijeratnih «*baby boom*» generacija), te na promjene u obitelji, njenoj strukturi i funkcijama, u narednim ćemo se godinama suočiti s «dramom starih ljudi», koja će zahtijevati nova rješenja socijalne politike i svojevrsnu izmjenu sadašnjeg međugeneracijskog sporazuma. Vrijeme je, dakle, da se proširi i intenzivira rasprava te pokrenu istraživanja prikladnih oblika javne politike prema starim ljudima, pored ostalog, oslonjenih na dostignuća zemalja EU.

Ključne riječi: socijalna politika, stari ljudi, mehanizmi zbrinjavanja

Profesor emeritus Vlado Puljiz, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; vlado.puljiz@zg.htnet.hr

KAZALIŠNA PREDSTAVA

Jadranka Lekić
Amatersko kazalište JAK, Mali Lošinj

«Šoto škure» - kazalištem protiv predrasuda o starijim ljudima

Projektom «Kazalištem protiv predrasuda o starijim ljudima» autorice Jadranke Lekić, čiji su nositelji Udruga socijalnih radnika Rijeka, sekcija Cres – Lošinj, Grad Mali Lošinj i mladi amaterskog kazališta JAK iz Malog Lošinja, promovira se volonterski rad i inovativno fokusiranje fenomenologije potreba starijih ljudi na otoku. Aktivnostima u sklopu projekta afirmira se i značaj kombinirane socijalne politike koja ima tendenciju senzibiliziranja i umrežavanja svih dionika u lokalnoj zajednici s jedinstvenim ciljem osiguravanja kvalitetnijeg života starijih građana i to na stečevinama civilnosti društva. Scenski prikaz znakovito metaforičkog naslova «Šoto škure» oslikava profesiju socijalnog radnika, koji «proviruje» u tuđe živote, kao pomagač mora biti nevidljiv, a o viđenom i učinjenom ne smije zboriti. Ispričati priču o specifičnim potrebama starijih otočana, intrigantnosti međusobnih odnosa, vještine i umijeća življenja i preživljavanja u otočkoj sredini, kroz profesionalnu prizmu, inovativna je alatka u fokusiranju fenomenologije potreba najranjivijih skupina u lokalnoj zajednici. Autorica govori da je svaki otočanin kreativan, jer ga takvim oblikuje život na otoku, a stariji su ljudi virtuozi u preživljavanju. Osnaženi burom i neverama, često socijalno isključeni, izloženi ageizmu, imaju «privilegiju» da su im socijalni radnici, nerijetko, jedina rodbina i glasnogovornici njihovih potreba. Respektirajući sve individualne i situacione različitosti u starosnoj dobi, stil života u tom periodu možemo kolokvijalno promatrati bipolarno: jedni su «klasa optimist», organizirani i aktivni, a drugi su «klasa pesimist», pasivni i depresivni, mada im je «društvo» isto: starost, bolest i samoća. U predstavi je na humorističan način prikazan «živi život» kojeg žive starije osobe u svojoj lokalnoj zajednici, a svaka od njih ima svoje Pine, Tine, Rine, Đine, Šjor Bepa, recesiju i, hvala Bogu, svoje socijalne radnike. Primarni cilj projekta bio je animirati i objediniti volonterske resurse u zajednici, koji mogu zadovoljiti nevidljive razine prevažnih životnih potreba starijih ljudi, a koje nisu detektirane i definirane državnim standardima. Ovo je afirmativan pokušaj da mladost progovori o onima koji su sami, napušteni i u potrebi, a žive «kraj nas». Mladi volonteri ponajbolji su ambasadori poruka koje socijalni radnici žele poslati u sredine u kojima djeluju. Igrajući uloge starijih ljudi, mladost ponajbolje može doživjeti tajnovite vještine i iskustva umijeća življenja, prednosti i ograničenja koju neminovno donosi starija dob. Motivacijske poruke projekta su vrijednosti volonterskog rada mladih, jer su oni ponajbolji graditelji međugeneracijskih mostova, tkalci generacijskog pletera i arhitekti bolje i pravednije budućnosti. Nastavljaju svoje aktivnosti pod motom: «Mi smo proaktivna mladost koja se zalaže za aktivno starenje na otoku! Otvorite škure! Uključite se!»

Ključne riječi: kombinirana socijalna politika, socijalni rad, međugeneracijsko povezivanje, volonterizam, scenski prikaz

Jadranka Lekić, Centar za socijalnu skrb Cres – Lošinj, Riva lošinjskih kapetana 13/1, Mali Lošinj, jadranka.lekic1@ri.t-com.hr
Amatersko kazalište JAK, Mali Lošinj

IZLAGANJA

Željka Barić

Zanemarivanje i zlostavljanje osoba starije životne dobi – praktično problematiziranje teme

U Domu „Duga-Zagreb“ obavljaju se tri vrste aktivnosti od kojih je jedna pružanje smještaja i zaštite odraslim osobama i njihovoj djeci žrtvama nasilja u obitelji. Cilj je zaštititi osobe u situacijama kada su narušena njihova temeljna ljudska prava: pravo na život, slobodu i osobnu sigurnost i dostojanstvo, a kao posljedica življenja u nasilju u obitelji. U Domu „Duga-Zagreb“ pruža se smještaj i zaštita za sve odrasle osobe koje su žrtve obiteljskog nasilja, bez obzira na spol i dob, što uključuje i osobe treće životne dobi. Uz smještaj, naše savjetovalište otvoreno je također i za žrtve starije životne dobi. U ovom izlaganju osvrnuti ćemo se stručno promišljanje o načinima detekcije, ali intervencija u cilju zaštite starijih osoba.

Djelatnost Doma „Duga-Zagreb“ odvija se kroz indiciranu prevenciju i intervencije, pa naše promišljanje kreće od činjenice da zbog velike „tamne brojke“ obiteljskog nasilja nad našim starijim sugrađanima, struka treba pokrenuti razvijanje modela prepoznavanja i detekcije konkretnog nasilja u konkretnim obiteljima, koji će biti usklađen sa specifičnim potrebama žrtava treće životne dobi.

Uočavamo da je djelovanje društva više usmjereno prema žrtvama nasilja u obitelji koje nisu ujedno i osobe starije treće životne dobi. Stoga ne smijemo upasti u zamku „ageizma“ specifičnog oblika diskriminacije koji predstavlja nepriznavanje ili ograničavanje prava starosnih skupina.

Ključne riječi: detekcija pojave zlostavljanja i zanemarivanja osoba starije životne dobi, indicirana prevencija i intervencije, „tamna brojka“, „ageizam“

Željka Baruć, Dom za djecu i odrasle žrtve nasilja u obitelji „Duga – Zagreb“, Zagreb;
baric@duga-zagreb.hr

**Estera Bašić
Anita Cindrc
Ivan Maričić**

Stavovi studenata pomažućih profesija prema nasilju nad starijim osobama u obitelji

Demografske, ali i ostale promjene u Hrvatskoj kao što su reforme mirovinskih, socijalnih i zdravstvenih sustava, dovele su do povećanog rizika za izloženost starijih osoba nasilju u obitelji. Educirani i senzibilizirani stručnjaci u radu sa starijima imaju primarnu ulogu u prepoznavanju starije osobe – žrtve nasilja. Stoga je cilj ovog istraživanja dobivanje podataka o stavovima i osjetljivosti studenata pomažućih profesija: socijalnog rada, psihologije, socijalne pedagogije i medicine, o nasilju prema starijim osobama u obitelji. U istraživanju je sudjelovalo 604 studenata podijeljenih u dvije skupine: prve i završne godine studija. Rezultati su pokazali da su studenti pomažućih profesija na završnoj godini studija osjetljiviji za problem nasilja nad starijim osobama od studenata prvih godina. Utvrđeno je da ne postoji statistički značajna povezanost između senzibilnosti za nasilje nad starijim osobama i osobnog iskustva s nasiljem u obitelji te kako ne postoji statistički značajna razlika u senzibilnosti za nasilje nad starijim osobama između studenata pomažućih profesija prema obrazovnom usmjerenju. Dobiveni rezultati biti će raspravljani pod vidom budućih istraživanja nasilja nad starijima u Hrvatskoj i razvoja društvene politike suzbijanja nasilja nad starijim građanima.

Ključne riječi: senzibilnost za nasilje, starije osobe, studenti pomažućih profesija

Estera Bašić, Anita Cindrc, Ivan Maričić, studenti Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; esterica66@gmail.com

Specifičnosti izvršavanja alternativnih sankcija osoba starije životne dobi

Pojam probacije možemo odrediti u vidu uvjetovane i nadzirane slobode počinitelja kaznenog ili prekršajnog djela tijekom koje probacijski službenici provode postupak usmjeren na smanjenje rizika ponovnog počinjenja djela. Zakonom su probacijski poslovi definirani kao poslovi koji se obavljaju radi zaštite društvene zajednice od počinitelja kaznenog djela, njegove resocijalizacije i reintegracije u zajednicu utjecanjem na rizične čimbenike, te poslovi sudjelovanja u organiziranju pružanja pomoći žrtvi, oštećeniku, obitelji žrtve i obitelji počinitelja. Posebna svrha izvršavanja probacijskih poslova jest da se osobu uključenu u probaciju ne isključuje iz društva već da uz njezinu pomoć i nadzor probacijske službe i društvene zajednice, dragovoljno, osobnim postupcima, izvršavanjem posebnih obveza te radom i odnosom prema posljedicama izazvanim počinjenjem dijela kod osobe uključene u probaciju razvije svijest o štetnosti određenih ponašanja kao i odgovornosti za štetne posljedice počinjenja istog. Uvažavajući načelo individualizacije za svaku osobu uključenu u probaciju na temelju procjene rizika i kriminogenih potreba izradi se pojedinačni program postupanja u kojem se definiraju sve aktivnosti koje se želi provesti kao i obveze koje osoba uključena u probaciju mora izvršiti. Kod izrade pojedinačnog programa postupanja osobito kod rada za opće dobro na slobodi, uvažavaju se sve posebnosti osoba starije životne dobi, njihova eventualna radna ograničenja kao i možebitne zdravstvene probleme. U radu se nadalje obrađuje i analizira broj starijih osoba kojima su izrečene alternativne sankcije, kaznena djela zbog kojih im je ona izrečena, stručna sprema, stambeni i bračni status kao i druga bitna socijalno-demografska obilježja.

Ključne riječi: probacija, alternativne sankcije, starije osobe i individualizirani program izvršavanja sankcija

Goran Brkić, Ministarstvo pravosuđa, Uprava za kazneno pravo i probaciju, Zagreb
goran.brkic@pravosudje.hr

Marko Buljevac
Zdravka Leutar

Socijalni rizici starijih osoba s invaliditetom

Siromaštvo, socijalna isključenost i invaliditet prepoznati su socijalni rizici suvremenog društva. Izlaganjem će se prikazati rezultati istraživanja »Socijalni položaj osoba s invaliditetom u Hrvatskoj« koje je Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu proveo za nekadašnje Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Dobiveni rezultati temelje se na uzorku od 107 osoba s invaliditetom starijih od 65 godina života. Cilj izlaganje je prikazati siromaštvo i socijalnu isključenost kao determinante života starijih osoba s invaliditetom. Stoga će se ove determinante problematizirati kroz osnovne sociodemografske podatke, podatke o osobnom dohotku ispitanika, samopoimanje osobnog siromaštva, procjenu zadovoljstva izvorima formalne i neformalne podrške i uključenost u svakodnevni život zajednice. Rezultati istraživanja ukazuju kako se gotovo polovica ispitanika smatra siromašnim i neaktivnim članovima zajednice. Financijsku, praktičnu i pomoć u naravi najčešće dobivaju od vlastite djece, ali i od različitih pružatelja usluga u socijalnoj skrbi koji će biti navedeni u izlaganju. Ispitanici također iskazuju kako gotovo i ne sudjeluju u većini aktivnosti koje su im dostupne u lokalnim zajednicama. Može se zaključiti kako su starije osobe s invaliditetom u iznimnom riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, budući da njihove živote obilježavaju višestruki socijalni rizici: invaliditet, siromaštvo i socijalna isključenost.

Ključne riječi: starije osobe s invaliditetom, siromaštvo, socijalna isključenost

Marko Buljevac, prof.dr.sc. Zdravka Leutar, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; mbuljevac@pravo.hr

**Jasminka Dlesk-Božić
Zlata Mati Hofer
Marijan Gustinčić**

„Nisu važne godine života, nego život u našim godinama“

Dom za starije i nemoćne osobe Maksimir nastoji svojim korisnicima svakodnevnim ponudom mnogobrojnih radno okupacionih, rekreativnih aktivnosti i zdravstveno preventivnih programa, te kulturno zabavnih sadržaja učiniti život u Domu aktivnim, kvalitetnim i dostojanstvenim. Tako se korisnicima u Domu na raspolaganju 54 grupe, a u Gerontološkom centru Maksimir 42 grupe koje kroz svoje aktivnosti, akcije i manifestacije mjesečno uključuju oko 1451 starija i nemoćna osoba s područja Gradske četvrti Maksimir, ali i šire. Kako bismo bili u prilici prikazati široj stručnoj javnosti neke od tih aktivnosti izlaganje se sastoji od kratkog filma po nazivom „Nisu važne godine života, nego život u našim godinama“ kojim se prezentira život korisnika u Domu za starije i nemoćne osobe Maksimir kao primjer dobre prakse aktivnog starenja. Cilj je izlaganja dati prikaz unapređenja kvalitete života korisnika u Domu kroz pružanje široke lepeze radno-okupacionih, rekreativnih, zdravstveno preventivnih i kulturno zabavnih sadržaja. Na taj način korisnicima se želi omogućiti aktivno i zdravo starenje, što duža psiho-fizička očuvanost i integracija u život i rad u lokalnoj zajednici. Smatramo nužnim život korisnika u domovima učiniti kvalitetnim, dostojanstvenim, promovirajući aktivno starenje, međugeneracijsku solidarnost i socijalnu uključenost korisnika Doma u svakodnevni život lokalne zajednice.

Ključne riječi: aktivno , kvalitetno i dostojanstveno starenje, Domu za starije i nemoćne osobe

mr.sc. Jasminka Dlesk-Božić, Zlata Mati Hofer, Marijan Gustinčić, Dom za starije i nemoćne osobe Maksimir, Hegedušićeva 20, Zagreb;
odjel.socijalnog.rada@dom-maksimir.t-com.hr

Olja Družić Ljubotina
Marijana Kletečki Radović

Problem siromaštva iz perspektive osoba starije životne dobi

Svjetska banka definira siromaštvo prvenstveno kao materijalni deficit, koji ima za posljedicu slabe socijalne odnose, nesigurnost, ovisnost o drugima, nisko samopouzdanje i bespomoćnost. Smatra se da ljudi žive u siromaštvu ukoliko njihovi prihodi i resursi nisu dostatni za životni standard koji se u društvu u kojem žive smatra prihvatljivim. U Hrvatskoj živi velik broj osoba starije životne dobi čiji je životni standard znatno ispod prosjeka društva. Siromaštvo se sve više veže uz stariju populaciju. Podaci Državnog zavoda za statistiku, objavljeni 2011. godine, pokazuju da je stopa rizika od siromaštva najviša upravo kod osoba starih 65 i više godina (28,1%). No, unatoč tome siromaštvo kao tema nije fokusirano zastupljena u radu sa starijim osobama i stoga ne znamo dovoljno o njihovoj perspektivi života u uvjetima siromaštva. Činjenica je da mnoge starije osobe zbog niskog materijalnog statusa imaju lošiju kvalitetu života, češće su narušenog psihofizičkog zdravlja te uglavnom budu zbrinuti kroz smještaj u domove za starije i nemoćne osobe ili koriste pravo na pomoć za održavanje. Ono što zabrinjava je i činjenica da jedan broj osoba starije životne dobi jesu smještene u prihvatilištima za beskućnike. Upravo zbog svega navedenog istražili smo perspektivu kvalitete života osoba starije životne dobi, koji su korisnici različitih oblika pomoći i usluga u sustavu socijalne skrbi namijenjenih osobama koje žive u uvjetima siromaštva. U izlaganju će biti prikazani rezultati intervjua s nekoliko osoba starije životne dobi koji su zbog nepovoljne materijalne situacije postali korisnici pomoći i usluga iz sustava socijalne skrbi.

Ključne riječi: starija životna dob, siromaštvo, socijalni rad

Doc.dr.sc. Olja Družić Ljubotina, dr.sc. Marijana Kletečki Radović, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb;
olja_druzic@yahoo.com

**Zvonimir Franjić
Davorka Pintarić Poslončec
Marina Dimić Rakar**

Volonterski projekt „Grad Zaprešić – nismo Vas zaboravili!“

Volonterski projekt „Grad Zaprešić – nismo Vas zaboravili!“ započeo je s realizacijom u listopadu 2010. godine zahvaljujući financijskoj potpori Grada Zaprešića te suradnji Centra za socijalnu skrb Zaprešić, Udruzi umirovljenika Grada Zaprešića te Srednje škole Ban Josip Jelačić. Cilj volonterskog projekta je podizanje kvalitete života starijim osobama koje stanuju same u svojim domovima, a potom i prevencija poremećaja u ponašanju kod mladih osoba srednjoškolske dobi. Sadržaj rada projekta bazira se na druženju volontera i korisnika na način da volonteri posjećuju korisnike u njihovim domovima, pomažu korisnicima u povezivanju s njihovom okolinom u smislu da odlaze zajedno u šetnju, kupovinu, kod liječnika i na izlet. Korisnici projekta su na početku bile starije osobe koje nisu bile obuhvaćene postojećim oblicima socijalne skrbi, a unazad godinu dana korisnici su starije osobe, članovi Udruge umirovljenika, starije osobe koje stanuju na području Grada Zaprešića i starije osobe koje se nalaze u tretmanu Centra za socijalnu skrb Zaprešić. Volonteri ovog projekta su učenici Srednje škole Ban Josip Jelačić od drugog do četvrtog razreda. Trenutno je u projekt uključeno četrdesetero učenika Srednje škole Ban Josip Jelačić i dvadesetero korisnika. Dobit za učenike, volontere je kroz druženje sa starijim osobama pojačanje intenziteta osjećaja empatije za osobe starije životne dobi te pronalaženje novih prijatelja u korisnicima. Koristi sudjelovanja u projektu na strani starijih osoba su: podizanje kvalitete života kod starijih osoba u svrhu prevencije njihovog smještaja u instituciju, u smislu sadržajnijeg provođenja vremena, smanjivanje osjećaja osamljenosti te pobuđivanja želje za ponovnim, aktivnim uključivanjem u društvo.

Ključne riječi: korisnici, volonteri, druženje, prevencija

Zvonimir Franjić, Davorka Pintarić Poslončec, Marina Dimić Rakar, Grad Zaprešić,
Nova ulica 10, Zaprešić; Centar za socijalnu skrb Zaprešić, Drage Kodrmana 3a, Zaprešić;
marina.redepovic@gmail.com

Meri Gatin
Ines Vrban
Silvija Rusac
Vedrana Spajić Vrkaš
Sanja Radica

Ljudska prava starijih osoba na području grada Zagreba

Osobe treće životne dobi imaju jednaka prava kao i svaka druga osoba. Usprkos tome, prava starijih ljudi često su nevidljiva u međunarodnom i nacionalnim pravnim sustavima. Načelo jednakog dostojanstva, koje se nalazi u temeljima Opće deklaracije o ljudskim pravima, nije dovelo do eksplicitnog priznanja prava starijih osoba u međunarodnom sustavu zaštite ljudskih prava, kojim se uređuju obveze država u njihovu ostvarenju. Preporuke za zaštitu ljudskih prava starijih osoba sadržane u Madridskom međunarodnom planu akcije o starenju, za države nemaju pravni nego moralno obvezujući karakter. Ti podaci potvrđuju da su starije osobe naglašeno ranjiva skupina čija ljudska prava u našem društvu nisu primjereno zaštićena. Budući da u Hrvatskoj ne postoje sustavna empirijska istraživanja kojima bi se utvrdilo u kojoj mjeri i na koji način starije osobe koriste svoja ljudska prava, ciljevi istraživanja bili su: 1) ispitati osviještenost starijih osoba o njihovim pravima i njihovo poznavanje tih prava, 2) utvrditi prava starijih osoba koja su najviše ugrožena i identificirati uzroke i 3) ispitati razlike u uživanju prava između starijih osoba koje žive u obitelji i onih koje žive u domu. Istraživanje je provedeno na slučajno odabranom, reprezentativnom i stratificiranom uzorku od 1000 osoba starijih od 65 godina koje žive na području Grada Zagreba, podijeljenih u dvije skupine, ovisno o tome žive li u obitelji ili domu za starije i nemoćne osobe. Podaci su prikupljeni anketnim upitnikom koji je konstruiran za potrebe ovog istraživanja. Rezultati istraživanja potvrđuju da se znanje i uživanje ljudskih prava od strane starijih građana Grada Zagreba razlikuju u odnosu na gotovo sve nezavisne varijable. Na temelju dobivenih rezultata istraživanja usredotočit ćemo se na razlike u poznavanju ljudskih prava i njihovo uživanje osoba koje žive u svom domu i osoba koje su smještene u domovima za starije osobe.

Ključne riječi: starije osobe, ljudska prava, osviještenost, informiranost

Meri Gatin, Ines Vrban, Sanja Radica, Zaklada Zajednički put, Miljackina 42a, Zagreb
Doc.dr.sc. Silvija Rusac, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu,
Nazorova 51, Zagreb
Prof.dr.sc., Vedrana Spajić Vrkaš, Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3
meri.gatin@zajednickiput.hr

Istraživanje potreba starijih osoba i upućivanje odgovora u zajednici

Autorica će u izlaganju prikazati postupke istraživanja potreba starijih osoba na način koji uključuje perspektivu njih samih kod istraživanja i planiranja odgovora na njihove svakodnevne situacije i potrebe. Prikazati će se nekoliko rezultata različitih studija i istraživanja potreba starijih osoba koje su se izvodile na Fakultetu za socijalni rad u Ljubljani u zadnje vrijeme. Objasnit će moguće i smislene odgovore na potrebe stare populacije s naglaskom na odgovore i intervencije u zajednici. U socijalnom radu važno je da tijekom planiranja odgovora na potrebe starijih slijedimo karakteristike i svojstva svakodnevnice života ljudi, njihovih vrednota, želja i interesa te društveni kontekst i kulturne posebnosti. Izlaganje je bazirano oko temeljne pretpostavke, da se socijalni rad kao teorija i praksa treba usmjeriti ka istraživanju osobina svakodnevnog života i poštivati te osobine kod planiranja prakse socijalnog rada. Izazov ove pretpostavke je, kako ostvariti uvjete - mogućnosti, metode i znanje - koje bi stručnjacima u socijalnom radu omogućili kontinuiranu refleksiju stvarnosti, uz brigu da poštujemo interpretacije sadašnjosti i moć korisnika usluga. Ova pretpostavka će biti objašnjena uz pomoć kataloga potreba starijih osoba, koji je napravljen kvalitativnom istraživačkom metodologijom. Danas je potrebno osvijestiti, da trebamo starijim osobama omogućiti da postanu pravi akteri na području socijalne skrbi te ih uključiti u dijalog planiranja odgovora na njihove potrebe. Na taj način jačamo njihovu moć i značajno utječemo na procese marginalizacije. U socijalnom radu baš s kombinacijom istraživanja i različitih pristupa rada u zajednici možemo pospješiti razvoj onih oblika pomoći koje starije osobe zaista žele, a da uz to slijedimo ono dobro što već postoji i upozorimo na ono što bi trebalo još razviti (od državnih službi do neformalnih mreža pomoći). Ljudi žele odgovore na individualne potrebe u zajednici, više nego nove institucionalizirane oblike pomoći.

Ključne riječi: potrebe, istraživanje, inkluzija starih, perspektiva moći

Vera Grebenc, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo, Topniška 31, Ljubljana, Slovenija; vera.grebenc@fsd.uni-lj.si

Ivana Hodak
Kristina Dešma
Maja Kosanović

Pravovremeno korištenje prava na socijalnu uslugu – stalni smještaj osoba starije životne dobi u ustanovama socijalne skrbi

Načelo slobode izbora i dostupnosti socijalne skrbi daje svakoj starijoj i nemoćnoj osobi mogućnost podnošenja zamolbe za smještaj čak i u više ustanova, kako u Gradu Zagrebu tako i u Republici Hrvatskoj. Liste čekanja na smještaj su velike, no to nije prava slika potreba starijih osoba. Zbog nepreciznih propisa, vrijeme čekanja je jedan od važnijih kriterija za ostvarivanje prava na smještaj. Postoji nesrazmjer broja predanih zamolbi, godina čekanja i stvarne potrebe za uslugom, a često osobe ne iskoriste svoje pravo, odnosno donesena rješenja se poništavaju zbog nepostojanja potrebe za smještajem. Potrebna je stalna revizija zamolbi kako bi zainteresirani kandidati i kandidati kojima je smještaj nužno potreban mogli ostvariti svoje pravo. Zbog prakse da osobe imaju pravo predati zamolbu bez obzira na realne potrebe za smještajem, te zbog čestog prolongiranja i odgađanja smještaja, produžuje se rok čekanja potrebitijima, odnosno opterećuje se sustav (ustanove i djelatnici) i stvara bespotrebni trošak. Cilj ovog izlaganja je ukazati na nesvrhovitost ovakvog načina osiguravanja prava na smještaj starijih osoba, te na navedene probleme koji nastaju zbog nepreciznih propisa. Predlaže se donošenje jasno definiranih kriterija za ostvarivanje prava na smještaj, na temelju osobnog zahtjeva koji će osim godina starosti, obuhvatiti i socijalni, zdravstveni, ekonomski i materijalni status čime će se izbjeći predavanje zamolbi prije nego što nastane potreba za smještajem u ustanovu. Također, predlaže se propisati obveze, dužnosti i posljedice za osobe koje traže pravo na smještaj kako bi se smanjile liste čekanja, te kako bi osobe kojima je smještaj nužan što prije ostvarile svoje pravo.

Ključne riječi: institucionalna skrb, informiranje, zamolba za smještaj, revizija

Ivana Hodak, Dom za starije i nemoćne osobe Peščenica, Zagreb, Donje Svetice, Zagreb;
i_hodak@net.hr

Kristina Dešma, Maja Kosanović, Dom za starije i nemoćne osobe Peščenica, Zagreb;
Donje Svetice, Zagreb

Iva Josipović
Mladen Pokrajčić
Marija Maras

Uvođenje standarda kvalitete socijalnih usluga u domove socijalne skrbi Primorsko-goranske županije i prikaz koncepta skrbi domova IV generacije

Institucionalna skrb za starije osobe u Europi posljednja dva desetljeća doživjela je i neprestano doživljava promjene. Stalna unapređenja na području socijalne skrbi i zdravstvene njege, usporedni razvoj standarda i usporedivost postignutih rezultata imaju za cilj novi (suvremeni) pristup shvaćanju i realizaciji institucionalne skrbi s naglaskom na individualnost/privatnost. U skladu s time, sustav kvalitete E-Qalin (European quality-improving innovative learning in residential care homes for the elderly) je sveobuhvatan, inovativan i dinamičan sustav upravljanja kvalitetom namijenjen domovima za starije i nemoćne osobe i domovima za njegu u Europi koji se prilagođava korisnicima. Primorsko-goranska županija od 2010. godine uvodi ovaj model i provodi edukaciju osoblja za dinamično upravljanje kvalitetom u svoja četiri Doma. Prema E-Qalin sva potrebna njega i skrb «dolaze» korisniku u sobu, kada on to želi i na način koji sam odabere. Poštivanje individualnosti i navika korisnika i njegove intime uz samokreiranje dnevnog rasporeda aktivnosti i korištenja usluga znače važan iskorak ka suvremenom shvaćanju institucionalne skrbi o starijim osobama. E-Qalin želi korisnicima doma za starije osobe omogućiti dostojanstveno starenje, brigu za kvalitetan odnos prema korisnicima kao i kvalitetnu njegu i skrb. Rezultati su vidljivi u kvaliteti opskrbe, njege, obrazovanja, socijalnih usluga, poboljšanja zadovoljstva korisnika, djelatnika i rodbine. Što nas dovodi i do koncepta skrbi domova IV generacije. Pri izgradnji domova IV generacije za starije i nemoćne osobe se poštuje koncept normalnosti, pružajući primjer života u obitelji, a arhitektura podsjeća na stanove. Brižan i human koncept njege ravna se po načelu: onoliko samostalnosti koliko je moguće, onoliko njege i pomoći koliko je potrebno.

Ključne riječi: E-Qalin (European quality-improving innovative learning in residential care homes for the elderly), inovativnost, kvaliteta, razvoj, uzajamnost

Iva Josipović, Primorsko-goranska županija, Upravni odjel za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb, Slogin kula 2, Rijeka; iva.josipovic@pgz.hr

Mladen Pokrajčić, Dom za starije i nemoćne osobe „Mali Kartec“, Krk

Marija Maras, Dom za starije i nemoćne osobe „Kantrida“, Rijeka

Davorka Krnčević
Nataša Petrušić
Anita Čačić
Josip Vidov
Snježana Knežević
Zemira Kasap
Nada Major

„Moj izabrani dom“

Dom za odrasle osobe Zemunik 2010.g. je u suradnji sa Domom za starije i nemoćne osobe Zadar i Domom za odrasle osobe Sv. Frane sa područja Zadarske županije, Domom za starije i nemoćne osobe Knin sa područja Šibensko-kninske županije, Domom za starije i nemoćne osobe Makarska i Domom za starije i nemoćne osobe Lovret sa Splitsko-dalmatinskog područja te Domom za starije i nemoćne Domus Christi sa područja Dubrovačko-neretvanske županije proveo istraživanje s ciljem istraživanja kvalitete skrbi koja se pruža u ustanovama socijalne skrbi u navedene četiri dalmatinske županije u koje su smještene starije i nemoćne te odrasle osobe. Istraživanje je provedeno na ukupno 344 korisnika. Analizom podataka upitnika za mjerenje kvalitete usluga u domovima socijalne skrbi Zadarske županije vidljivo je da su korisnici ispitanih domova najčešće zadovoljni kvalitetom usluga smještaja oko 80%. Na pitanje „Tko je izabrao smještaj“ vidljivo je da je smještaj u instituciju za većinu korisnika izabran od strane drugih osoba, te da prije smještaja nisu koristili uslugu pomoći njege u kući (od 60-88%), ali da bi znatan broj njih izabrao tu uslugu i time odgodio smještaj u dom (od 23-50%). Ovim istraživanjem htjeli smo domovima koji su sudjelovali u istraživanju pružiti sliku i dati povratnu informaciju o njihovim jakim snagama kao i usmjeriti ih na područja na kojima je potrebno poboljšati kvalitetu usluga. Rezultati istraživanja trebali bi poslužiti za izradu plana povećavanja opsega i uvođenja novih oblika usluga socijalne skrbi za koja je utvrđeno da nisu dostatna, a predviđena su Zakonom o socijalnoj skrbi.

Ključne riječi: vrsta i kvaliteta pružanja usluga, institucionalna skrb, deinstitutionalizacija, socijalno planiranje

Davorka Krnčević, Nataša Petrušić, Anita Čačić, Josip Vidov, Snježana Knežević, Zemira Kasap, Nada Major, Dom za odrasle osobe Zemunik, Zemunik Donji;
dom.zemunik@gmail.com

Domagoj Kronstein**Udomiteljstvo za starije i nemoćne osobe**

Udomiteljstvo za starije i nemoćne osobe na području RH ima dugu tradiciju, no nema značajnijih znanstvenih istraživanja na tom području. Sukladno procesu deinstitucionalizacije, transformacija obitelji, ekonomskoj skupoći smještaja u domovima, te neimanja mjesta u istima potrebno je ulagati dodatne snage u razvoj sustava udomiteljstva za starije i nemoćne osobe. U ovom pogledu napravljeni su značajni pomaci, no stječe se dojam da je u praksi udomiteljstvu za odrasle osobe u odnosu na udomiteljstvo za djecu, nepravedno zapostavljeno. Kroz cijeli niz godina sustavnog razvijanja udomiteljstva za djecu dobiven je edukacijski okvir za udomitelje, te vrlo značajna supervizija za udomitelje, dok s druge strane edukacija udomitelja za odrasle osobe u najvećoj mjeri ovisi o samoj kreativnosti Timova za udomiteljstvo, bez jasnih smjernica, a supervizija se uopće ne provodi.

Rad prikazuje razvoj udomiteljstva za odrasle osobe, te pregled sadašnjeg stanja u pogledu edukacije udomitelja i nudi eventualne nove smjernice u razvoju edukacije udomitelja za starije osobe, s posebnim osvrtom na tematska područja edukacije. Udomiteljstvo za odrasle osobe, kroz svoj razvoj, te sasvim drugačiju problematiku smještenih korisnika, traži nove pristupe u prvoj, ali isto tako i u redovnoj edukaciji udomitelja.

Ključne riječi: izvaninstitucionalna skrb, udomitelj, edukacija

Domagoj Kronstein, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Eugena Kumičića 5, Zagreb;
domagoj1@vip.hr

Seksualnost u starijoj životnoj dobi

Starenje je nezaobilazno razdoblje u životu čovjeka. Starenjem, osoba se prilagođava novim dimenzijama vlastitog života i promjenama koje ono donosi sa socijalnog, psihološkog i biološkog aspekta. Demografske promjene koje vidljivo naglašavaju porast broja starijih osoba – korisnika različitih sustava, stavljaju pred stručnjake nove izazove. Jedno od područja zanimanja gerontološke literature je i seksualnost u starijoj životnoj dobi. Cilj izlaganja je temeljem pregleda relevantne literature informirati i senzibilizirati stručnjake o seksualnosti u starijoj životnoj dobi zbog brojnih stereotipa i predrasuda koje prevladavaju. Važno je istaknuti mnoge mitove i predrasude koji utječu na poimanje seksualnosti i dovode do negativnih stavova (npr. da su starije osobe aseksualne i da njihove potrebe nisu izražene kao kod mladih ljudi). Takvo stajalište je pogrešno i dovodi do nerazumijevanja od strane stručnjaka za potrebe starijih ljudi, ali i od strane njihovih obitelji i bližnjih. Važno je istaknuti nedostatak privatnosti koji se povezuje sa brigom i skrbi od strane obitelji/ njegovatelja ili je uzrokovan boravkom u domu za starije i nemoćne osobe. Starije osobe ne smiju biti ignorirane u pogledu seksualnosti bez obzira tko o njima skrbi ili gdje se one nalazile. Smatra se kako bi dostupnost informacija zasigurno umanjila stereotipna shvaćanja o seksualnosti u starijoj dobi te da je potrebna edukacija koja će se primjenjivati na široj razini i pri tome senzibilizirati javnost i smanjiti sveopću kritičnost, a sve kako bismo starijim osobama pružili kvalitetan i dostojanstven život.

Ključne riječi: seksualnost, starije osobe, stereotipi

Ana Kuček, studentica Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; ana.kucek@yahoo.com

Maja Laklija

Iskustvo provedbe UNICEF-ovog projekta međugeneracijske solidarnosti „Seka i Braco“

Vodeći se idejom da svako dijete ima pravo na život u obiteljskom okruženju, početkom 2005. godine, pokrenuta je UNICEF-ova kampanju informiranja javnosti o udomiteljstvu djece i unapređenja kvalitete skrbi u udomiteljskim obiteljima u Hrvatskoj, pod nazivom „*Svako dijete treba obitelj*“. U sklopu te kampanje krajem 2006. godine pokrenut je i projekt izrade krpenih lutkica „*Seka i Braco*“ u suradnji s Gerontološkim centrima i Domovima za stare i nemoćne osobe na području grada Zagreba. Projekt međugeneracijske solidarnosti „*Seka i Braco*“ objedinjuje napore volontera starije životne dobi koji su spremni pomoći u prikupljanju sredstava za daljnje aktivnosti UNICEF-a u području unapređenja udomiteljske skrbi za djecu, na način da ručno izrađuju krpene lutke. Lutke „*Seka*“ i „*Braco*“ predstavljaju dijete u potrebi, a njihovim udomljavanjem (prodajom) ostvaruju se financijska sredstva za pomoć i podršku udomiteljstvu za djecu. «*Seka i Braco*» jedinstveni su, pa svaka lutkica ima svoju osobnu kartu, popunjenu s njezinim osobnim podacima i imenom osobe koja je izradila lutkicu. S osobnom kartom „udomitelj“ / „udomiteljica“ «*Seke*» ili «*Brace*» dobiva dopisnicu, kako bi osoba koja je izradila lutkicu doznala tko ju je sretno „udomio“.

U projektu su od 2006. do danas sudjelovala dva Gerontološka centra i četiri Doma za starije i nemoćne osobe, odnosno ukupno 60ak osoba starije životne dobi okupljenih u pet grupa. Intenzitet održavanja radionica izrade lutkica kreće se u rasponu od jednom tjednom do jednom mjesečno, u prosječnom trajanju od dva sata. U radu je dat naglasak na iskustvo sudjelovanja osoba starije životne dobi u projektu popraćen kraćim video zapisom.

Ključne riječi: volonterstvo, osobe starije životne dobi, međugeneracijska solidarnost, udomiteljstvo djece

Doc.dr.sc. Maja Laklija, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; mlaklija@pravo.hr

Ivica Luketić
Kristina Vlahović

Starije osobe na izdržavanju kazne zatvora u RH

Svrha izvršavanja kazne zatvora je osposobljavanje osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima te čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva. Izvršavanje kazne zatvora za zatvorenike starije životne dobi organizirano je na način da se zatvorenicima osigura smještaj koji je primjeren njihovoj dobi i zdravstvenom stanju te da im se omogući neobvezujuća okupacijska terapija i dostupnost zdravstvene zaštite. Različitost u individualiziranim programima izvršavanja kazne zatvora kod starijih osoba u odnosu na druge zatvorenike ponajviše se očituje u smještaju, prehrani, zdravstvenoj zaštiti a djelomično i pogodnostima u smislu češćih dodira sa vanjskim svijetom. Opisane su specifičnosti programa izvršavanja kazne zatvora starijih osoba te posebnosti koje on sadržava u odnosu na specifične potrebe starijih osoba. Također i problemi sa kojima se starije osobe u zatvorskom sustavu susreću. Nadalje prikazujemo i analiziramo brojčane pokazatelje o starijim osobama na izdržavanju kazne zatvora u Republici Hrvatskoj. Posebno se radom želi istaći potreba za posebnim interesima vezanim uz kriminalitet osoba starije životne dobi te njihovih potreba kako na izdržavanju kazne zatvora tako i u organizaciji poslijepenalnog prihvata.

Ključne riječi: prava zatvorenika, zdravstvena zaštita kod starijih zatvorenika, program izvršavanja kazne zatvora, zabrana nezakonitog postupanja.

Ivica Luketić, Ministarstvo pravosuđa, Petrinjska 12, Zagreb; iluketic@uzs.pravosudje.hr
Kristina Vlahović, Centar za dijagnostiku, Luje Naletilića 1, Zagreb

Snježana Marasović
Slavica Blažeka Kokorić

Uloga plesa u unapređenju aktivnog životnog stila i kvalitete života starijih osoba

Svaka je osoba bez obzira na kronološku dob sposobna za određenu vrstu tjelesne aktivnosti, a starenje samo po sebi nije ograničavajući faktor za provođenje aktivnog životnog stila. Aktivan životni stil može spriječiti mnoge negativne posljedice koje starenje ima na zdravlje osoba te povećati kvalitetu njihova života u različitim aspektima. Prilikom izbora plesnih struktura namijenjenih starijim ljudima potrebno je imati u vidu tri glavna aspekta: zdravstveni, estetski i socijalni. U ovom izlaganju bit će riječ o mogućnosti unapređenja aktivnog životnog stila i kvalitete života starijih osoba kroz njihovu uključenost u organizirane plesne aktivnosti. Na osnovu intervju s deset članova Udruge umirovljenika Novo Brestje koji su uključeni u plesne aktivnosti prikazat će se rezultati kvalitativnog istraživanja s fokusom na sljedećim istraživačkim pitanjima: Što za starije ljude znači sudjelovanje u plesnim aktivnostima? Kakva su očekivanja starijih ljudi od plesnih aktivnosti? Da li i na koji način ples može doprinijeti unapređenju kvalitete života starijih ljudi? U prikazu rezultata i raspravi o zadanoj temi poseban naglasak bit će stavljen na analizu motivacijskih faktora koji potiču starije ljude na bavljenje plesom, te na prikaz različitih funkcija plesa u kontekstu unapređenju aktivnog životnog stila i kvalitete života starijih osoba. Prikazat će se primjeri dosadašnje primjene plesa u praksi pomažućih profesija te zastupljenost plesa u sklopu kreativnih i rekreacijskih aktivnosti koje nude gerontološki centri i udruge umirovljenika. Istaknut će se i neke od postojećih zapreka u organiziranju i provođenju plesnih aktivnosti namijenjenih starijim ljudima te ukazati na potrebu unapređenja ovog dijela profesionalne prakse.

Ključne riječi: aktivni životni stil, plesne aktivnosti, unapređenje kvalitete života

Snježana Marasović, Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu;

snjezana.marasovic@gmail.com

Slavica Blažeka Kokorić, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb

Vesna Moštak-Skupnjak

Profesionalni stres kod socijalnih radnika

Pomažuće profesije usmjerene su na pomaganje ljudima u rješavanju njihovih životnih problema. Pojedinci ulaze u pomažuće profesije puni entuzijazma i s visokim očekivanjima u smislu vlastitih pomagačkih sposobnosti. Međutim, nakon nekog vremena, kod njih se može javiti gubitak motivacije, zainteresiranosti i empatije za pomaganje ljudima. Navedene promjene u ponašanju štete samim stručnjacima jer u njima izazivaju osjećaj nezadovoljstva onim što rade i nezadovoljstva samim sobom, a štete i klijentima koji ne dobiju pomoć koju očekuju (Havelka, 1995). Za socijalne radnike koji su svakodnevno suočeni sa stresom, traumama i frustracijama, trebalo bi pronaći zdrave načine suočavanja i provoditi tehnike samopomoći koji im najviše odgovaraju, na primjer izraziti osjećaje, rasporediti vrijeme, prepoznati granice vlastite energije, ne planirati više od jedne stresne aktivnosti u isto vrijeme, baviti se fizičkom aktivnošću, raspodijeliti odgovornost, raspodijeliti posao na manje dijelove, poboljšati radne vještine, nastojati uspjeti, naučiti se relaksirati i naučiti reći «ne» (Goliszek, 1993, prema Družić i Ljubotina, 1996). Na prevenciju profesionalnog stresa potrebno je djelovati od samog početka rada svakog socijalnog radnika. Uključivanje u programe prevencije profesionalnog stresa jedna je od mogućnosti poboljšanja kvalitete stručnog rada. U izlaganju će biti prezentirani rezultati istraživanja provedenog na području grada Zagreba koji se odnose na percepciju profesionalnog stresa kod socijalnih radnika te razliku u potrebi i interesu socijalnih radnika za programima prevencije profesionalnog stresa.

Ključne riječi: profesionalni stres, prevencija, samopomoć, mentalno zdravlje

Vesna Moštak-Skupnjak, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Podružnica Sesvete,
Trg Dragutina Domjanića 6, Sesvete; vesna.mostak.skupnjak@gmail.com

Pomoć i njega u kući za starije i nemoćne osobe Ploče

Produljenjem životnog vijeka ljudi izrazito raste i potreba za idejama i rješenjima za što kvalitetniji život najstarijih dobnih skupina. Prepoznavanje problema i promjena pogleda na starije temelji su za razvijanje kvalitetne skrbi za starije. U Pločama je prepoznata potreba i pokrenuta inicijativa za ostvarenje kvalitetnijeg života staračkih domaćinstava. Osnovana je udruga Pomoć i njega u kući za starije i nemoćne osobe 2006. godine. Prva sredstva je dobila od Grada Ploča, MOBMS i DNŽ. Usluge Udruge su: organizacija prehrane, dostava gotove hrane, nabava namirnica, pripremanje obroka, održavanje higijene korisnika (mijenjanje pelena, kupanje odijevanje), higijene prostora, održavanje kontakata sa obitelji i zajednicom, suradnja sa liječnikom korisnika i institucijama. Započelo se sa obuhvaćenih 40-ak, korisnika od kojih je 20 trebalo svakodnevne, višekratne usluge njegovateljica i geronto domaćica. Nakon godine postojanja, potrebe korisnika te broj korisnika se znatno povećavao, ali ga nisu pratila izdvajanja sredstava od strane lokalne samouprave. Trenutno imamo stotinjak korisnika, iz proračuna grada se izdvaja za troškove goriva i registraciju vozila. Tim pruža usluge u skladu s potrebama korisnika. Za sredstva se snalazimo donacijama, prijavama na projekte te participacijama korisnika. Udruga ima dobru suradnju i podršku od Centra za socijalnu skrb koji upućuje korisnike na ostvarivanje usluga Udruge. Napominjemo da Centar u zadnje 2 godine nije smjestio niti jednog korisnika na institucionalnu skrb, samim time je ova Udruga ostala kao jedini izbor izvaninstitucionalne skrbi. Zaključno, Grad Ploče vjerojatno ima sretnije korisnike sa sigurnijim starenjem, što omogućava mlađim članovima obitelji jednostavnije obavljanje svojih životnih zadaća, a Centru i liječnicima mogućnost zbrinjavanja njihovih korisnika i pacijenata.

Ključne riječi: pomoć i njega u kući, rad udruga, usluge u zajednici

Slavenka Mušan, Centar za socijalnu skrb Ploče, Dalmatinska 40, Ploče;
slavena_musan@net.hr

Marija Orlić

Socijalno – zdravstveni status umirovljenika u Republici Hrvatskoj

Sve je veći udio starih osoba u ukupnoj svjetskoj populaciji. Udjel osoba starijih od 65 godina u hrvatskoj populaciji je 15,3%. Prema procjenama do 2030. godine 24% hrvatskog stanovništva biti će starije od 65 godina. Uzevši u obzir ove činjenice, nameće se potreba za većim brojem ustanova za smještaj, centara za pomoć i njegu, programa u lokalnoj zajednici te dostupno i kvalitetno ostvarivanje zdravstvene zaštite osoba starije životne dobi. Život starijih osoba treba biti dostojan čovjeka. Briga o kvaliteti življenja starijih osoba traži multidisciplinarni pristup različitih sustava i stručnjaka: zdravstvenog, socijalnog, mirovinskog sustava i civilnog društva, a sve to treba pratiti i podržavati gospodarstvo.

S ciljem dobivanja uvida u mišljenje samih umirovljenika o njihovom položaju u društvu, te idejom da se na temelju dobivenih spoznaja planiraju moguće mjere, programi i smjernice za poboljšanje statusa starijih osoba, provedeno je istraživanje koje je prema veličini, uzorku i sadržaju najveće takvog tipa provedeno u Hrvatskoj. Anketirane su 22543 osobe starije životne dobi na području cijele Republike Hrvatske. Rezultati ankete dali su jasne i konkretne smjernice za podizanje kvalitete života osoba treće životne dobi. Paralelno s procesom deinstitutionalizacije potrebno je poticati otvaranje većeg broja kapaciteta za stacionarnu skrb osoba starije životne dobi koji trebaju medicinsku pomoć i njegu. Za starije osobe koji su i nadalje sposobni za samostalni život potrebno je otvarati više poludnevnih, dnevnih i privremenih smještajnih kapaciteta, te u lokalnim zajednicama razvijati programe podrške i izvaninstitucionalne oblike skrbi. Starost ili treća životna dob nije čekaonica vlaka bez povratka, već vrijeme za smiren i zadovoljan život, za životne aktivnosti i kreativnosti primjerene toj životnoj dobi, a obveza je društva omogućiti takvo okruženje.

Ključne riječi: osobe starije životne dobi, socijalno-zdravstveni status, kvaliteta života

Marija Orlić, Dom za starije i nemoćne osobe Peščenica, Donje Svetice 89, Zagreb;
dompesenicazagreb@zg.t-com.hr

Marija Orlić
Željka Halilović
Maja Kosanović

Most generacija - projekt zbližavanja i međugeneracijske suradnje

Moderan način života, urbanizacija, razvoj novih tehnologija dovodi do sve većeg raslojavanja obitelji. U suvremenom društvu sve rjeđe u obiteljima živi više generacija zajedno. Mladi napuštaju «roditeljsko gnijezdo», izgrađuju svoje i tamo odgajaju svoju djecu. Na taj način gube se čvrste veze između generacija te se često stvara prostor za međugeneracijske sukobe. Razvojem društva, brzih društveno ekonomskih i socijalnih promjena mijenjaju se potrebe, očekivanja, moralne i ostale vrijednosti. S ciljem unapređenja međugeneracijskih veza Dom za starije i nemoćne osobe Peščenica, Zagreb, u suradnji s OŠ Vugrovec – Kašina, Sesvete, pokrenuli su 2005. godine projekt «Most generacija», koji traje i danas. Svrha projekta je poticanje međugeneracijskog povezivanja, socijalne uključenost mladih, zajedničkog osmišljavanja aktivnosti za podizanje kvalitete života starijih osoba. Tijekom dugogodišnje suradnje i druženja, došlo je do zbližavanja i razmjene pozitivnih emocija i mudrosti između starih i mladih. Ovaj način suradnje pokazao se korisnim kako za učenike, jer senzibilizira mlađu generaciju za potrebe starijih osoba, tako i za starije osobe, jer im smijeh i bezbrižnost djece donosi osmjeh na lica.

U okviru projekta provedena je anketa o međusobnim očekivanjima generacija. Anketirani su korisnici Doma Peščenica, osobe starije od 65 godina i učenici od 1. do 8. razreda OŠ Vugrovec – Kašina. Cilj istraživanja bio je dobiti uvid u način na koje generacije vide jedni druge te koja su im međusobna očekivanja. Rezultati su pokazali da različite generacije imaju različite potrebe, moralne i druge vrijednosti, što je bilo i za očekivati s obzirom na veliku dobnu razliku, ali da su očekivanja jednih od drugih podudarna. Očekivanja se odnose na potrebu međusobnog razumijevanja, ravnopravnost, poštovanje, povjerenje i razmjenu iskustava.

Ključne riječi: međugeneracijske veze, osobe starije životne dobi, djeca i mladi, suradnja

Marija Orlić, Dom za starije i nemoćne osobe Peščenica, Donje Svetice 89, Zagreb;
dompescenicazagreb@zg.t-com.hr

Željka Halilović, Maja Kosanović, Dom za starije i nemoćne osobe Peščenica, Donje Svetice 89, Zagreb

Višnja Pavlović

Skrb o starijima u područjima od posebne državne skrbi kroz volonterski rad i sudjelovanje zajednice

Volontiranje kao aktivnost predstavlja dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda i vještina za dobrobit druge osobe ili opću dobrobit, a bez postojanja uvjeta novčane naknade. U Hrvatskoj sve više ljudi prepoznaju volontiranje kao aktivnost koja ih dodatno oplemenjuje i daje im mogućnost da nešto korisno naprave za sebe i druge. Kao takvo, volontiranje i volonteri predstavljaju dodatnu vrijednost radu stručnjaka u institucionalnoj i izvaninstitucionalnoj skrbi za korisnike.

Regionalni volonterski centri posljednjih godina intenzivno surađuje s domovima za starije, kao i s gerontološkim centrima, u cilju uključivanja volontera u kvalitetne volonterske programe čiji korisnici su starije osobe. Najuspješniji volonterski programi su imale one ustanove koje su provodile sve potrebne korake u radu s volonterima: pronalazak volontera, pažljiva selekcija, adekvatna edukacija, kontinuirana podrška i evaluacija.

Volonterski centar Split (Udruga MI) s drugim regionalnim volonterskim centrima u Zagrebu, Rijeci i Osijeku započinje projekt „Skrb o starijima u PPDS kroz volonterski rad i sudjelovanje zajednice“ koji je odobren za financiranje od strane EU. Projekt je namijenjen jačanju stručnih kapaciteta 120 koordinatora u programima pomoći u kući i dnevnog boravka za starije osobe na Područjima od posebne državne skrbi. Predviđeno je da se unaprijede njihovi stručni kapaciteti u području menadžmenta volontera i mobiliziranja zajednice. Ovaj projekt će predstavljati značajni poticaj razvoju volonterstva i poboljšanju usluga u radu sa starijim osobama.

Ključne riječi: volonter, koordinator volontera, volonterski program, volonterski menadžment

Višnja Pavlović, Volonterski centar Zagreb, Hrvatska mreža volonterskih centara, Ilica 29, Zagreb; zvs@vcz.hr

Maja Periša
Marko Štavalj

Unaprjeđenje kvalitete života osoba treće životne dobi

Kvaliteta života, te njezino unaprjeđenje javlja se kao jedno od najvažnijih područja u radu s ljudima. Bilo da se radi o osobi kojoj je potrebno pružiti pomoć u pronalasku zaposlenja, bilo da se radi o osobi s invaliditetom, staroj i nemoćnoj osobi, kvaliteta života uvijek igra veliku ulogu u prevladavanju životnih nedaća. S kvalitetom života usko je povezano tjelesno i mentalno zdravlje osobe koji čine temelj za funkcioniranje osobe na individualnoj i socijalnoj razini. Cilj rada je prikazati kakva je kvaliteta života starijih osoba, te na koji način je tjelesno i mentalno zdravlje povezano s kvalitetom života. Naglasak ćemo staviti na ulogu socijalnog radnika u podizanju kvalitete života. Izlaganje će biti temeljeno na istraživanjima kojima se provjerilo i pokazalo kakvo je tjelesno i mentalno zdravlje osoba treće životne dobi, što je potrebno kako bi se isto očuvalo, ali i unaprijedilo. Rezultati pokazuju da što su osobe starije veća je i njihova potreba za uslugama skrbi. Nadalje, prikazat ćemo rezultate koji pokazuju kako je mentalno i tjelesno zdravlje starijih osoba značajno povezano sa općim samopoimanjem sebe, te sa zadovoljstvom kvalitetom života. Rezultati pokazuju da bolje mentalno i tjelesno zdravlje dovodi do boljeg općeg samopoimanja, te do većeg zadovoljstva kvalitetom života. Zatim, prikazat ćemo rezultate istraživanja koji pokazuju da je veća briga i posvećenost stručnih suradnika starijim osobama, među kojima su i socijalni radnici, značajno pozitivno povezani s kvalitetom života starijih osoba, te poboljšavaju izgradnju neformalne mreže podrške starijim osobama. Na kraju, prikazat ćemo usporedbu brige sustava o starijim u Republici Hrvatskoj i nekim zemljama Europske Unije.

Ključne riječi: treća životna dob, kvaliteta života, tjelesno i mentalno zdravlje

Maja Periša, Marko Štavalj studenti Studijskog centra socijalnog rada Pravnog Fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; maja.perisa@hotmail.com; markostavalj.prod@gmail.com

Hagioterapijski pristup problemu starenja

Osobe starije životne dobi nerijetko se osjećaju osamljeno, nesretno, nezadovoljno i u strahu. Većina ih jasno izražava besmisao svog života. Ipak, čovjek je uvijek biće u razvoju, osoba koja svoj izvor ima u bitku. Bitak, pak, kao apsolutna stvarnost svoje odlike očituje u transcendentima – da je jedan, dobar, istinit i lijep. Prema tim zakonitostima ostvaruje se i čovjek, u svim razdobljima života. Njegovo zdravlje i cjelovitost življenja svoj korijen i svrhu ima u potrebi zadovoljenja čežnji za jedinstvom s drugim osobama (prvenstveno članovima obitelji), u odluci za dobro i razvoj (bez obzira na godine), u istini o smislu njegovog postojanja (originalnog i neponovljivog), ljepoti ostvarivanja osobnih sposobnosti te zdravom percipiranju svijeta oko sebe. Starijim osobama potrebno je osvijestiti dragocjenost njihovog života, otkriti im osobnu vrijednost te ih potaknuti na ostvarenje još neostvarenih talenata. Da bi to postalo moguće potrebno ih je uvesti u slobodu od negativnih misli, govora i djelovanja te im posredovati značenje praštanja i odluke za baš njihov životni put. Pomoć u jačanju duhovne dimenzije starijih osoba, kroz hagioterapijski pristup, pretpostavlja uključivanje kako članova njihovih obitelji tako i stručnih djelatnika u ustanovama socijalne skrbi. Oni stječu znanje o zakonitostima antropološke medicine te patologiji i terapiji duhovne duše. Također, postaju osposobljeni da stečeno znanje primjenjuju na samima sebi i onima o kojima skrbe. Rezultat ovakvog rada dovodi do posredovanja smisla čovjekovog postojanja, svijesti o vlastitoj vrijednosti, ulaska u povjerenje prema ljudima i Stvoritelju, rasterećenja savjesti te odluke za vrednote.

Ključne riječi: bitak, osoba, povjerenje, praštanje, vrednote

Ana Perišić, Centar za hagioterapiju – Split, Mihovilova širina 1/3, Split;
aperisic1@gmail.com

**Marija Pletikosa
Vesna Dujić
Sindy Botica**

Vodič za pod stare dane u Zadarskoj županiji

Ideja izrade vodiča namijenjenog onima koji su doba starosti dočekali u našoj županiji postoji već nekoliko godina. Usvajanjem Plana za zdravlje žitelja Zadarske županije potvrđena je skrb za starije kao jedan od pet javnozdravstvenih prioriteta u slijedećem razdoblju. Tako se izrada vodiča za starije našla među planiranim aktivnostima nositelja Doma za odrasle osobe Sv. Frane Zadar. Tijekom 2011. godine, izrada vodiča se počela praktično provoditi. Autori svih poglavlja su ljudi koji su, usprkos svim poteškoćama koje su morali rješavati u okviru svojih svakodnevnih profesionalnih obveza, našli vremena za pisanje, istraživanje, analiziranje i izdvajanje onih činjenica za koje su smatrali da će biti od praktične koristi. Vodič je nastao u suradnji s Gradskom knjižnicom Zadar, a uz potporu Zadarske županije, Grada Zadra, Zavoda za javno zdravstvo te mnogih privrednih subjekata čijim donacijama je omogućeno povećanje naklade. "Vodič za pod stare dane" na 160 stranica sadrži sve korisne informacije, upute i praktične savjete vezane uz starost i starenje, od tjelesnih promjena, važnih informacija o prehrani, tjelesnoj aktivnosti i zdravstvenoj zaštiti do mirovinske sigurnosti, socijalne skrbi i promjena stila života. Vodič također sadrži detaljne informacije o mogućnostima smještaja u ustanove za starije i nemoćne na području Zadarske županije. Osnovni kriteriji pri izradi vodiča bili su razumljivost, jednostavnost i čitljivost, a pazilo se i na primjerenu veličinu slova bez korištenja tuđica. Priručnik je namijenjen osobama treće dobi, ali i svima onima koji su na različite načine uključeni u živote osoba koje su prešle 65 godina života. "Vodič za pod stare dane" je distribuiran socijalno-zdravstvenim i javnim ustanovama, a dijeli se besplatno zainteresiranim osobama.

Ključne riječi: stariji, treća dob, vodič, Zadarska županija

Pletikosa Marija, Dujić Vesna, Botica Sindy Dom za odrasle osobe Sv. Frane Zadar, Fra D. Fabijanića 6, Zadar; maja.pletikosa@gmail.com

**Nela Preglej
Zdenka Maltar**

Umirovljenici kao povremeni korisnici centra za socijalnu skrb

Osobe starije životne dobi, samci, radno nesposobne osobe, korisnici mirovinskog sustava, sa zdravstvenim poteškoćama, učestalo se obraćaju Centru za socijalnu skrb Zagreb, Podružnica Dubrava zbog socijalne ugroženosti i isključenosti što izravno utječe na nedovoljnu kvalitetu života tijekom starenja, a za koje primarna obitelj nije u mogućnosti skrbiti. Cilj rada je podizanje svijesti unutar sustava socijalne skrbi o prisutnosti potrebe osoba starije životne dobi, koji nisu korisnici u stalnom tretmanu Centra, za kvalitetnijim zadovoljenjem njihovih različitih potreba i socijalnog uključivanja. Ispitanici u istraživanju su bili korisnici jednokratnih pomoći u Centru, osobe starije od 65 godina života, umirovljenici koji su stekli mirovinu minulim radom, sa zdravstvenim poteškoćama, samci, bez imovine i nekretnina ili posjeduju nekretninu koje koriste samo za stanovanje. Za prikaz se koriste podaci iz dokumentacije Centru o korisnicima jednokratnih pomoći koji su umirovljenici i žive u samačkom kućanstvu. Očekujemo kako će rezultati ovog rada pokazati potrebu da se prema umirovljenicima koji se povremeno tretiraju od strane socijalnih radnika putem jednokratnih novčanih intervencija sustavno treba pristupiti na organiziraniji način prvenstveno radeći na njihovom socijalnom uključivanju i potrebi planiranja programa unutar sustava socijalne skrbi kao i povezivanja s ostalim oblicima izvaninstitucionalne skrbi za ovu populaciju starijih osoba.

Ključne riječi: umirovljenici, jednokratne pomoći, kvaliteta života, zdravlje

Nela Preglej, Zdenka Maltar, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Podružnica Dubrava, Dubrava 49, Zagreb; nelapreglej9@gmail.com

Branka Sladović Franz
Marina Ajduković

Rješavanja sukoba o pitanjima starijih osoba: mogućnosti obiteljske medijacije

Povećanje životnog vijeka s funkcionalnim slabljenjem zahtjeva prilagođavanje i promjene u statusu dijela starije populacije od nezavisnosti do nekog stupnja zavisnosti. Mlađa starija populacija donosi odluke o umirovljenju, načinu življenja i imovini koje imaju posljedice po obitelj. Stare nemoćne osobe imaju potrebu za kvalitetnom brigom koju u cijelosti ili djelomično pružaju članovi obitelji ili ustanove i službe. Članovi obitelji o i/ili zajedno sa starijom osobom trebaju odlučivati o tipu i razini brige, tko i kako će biti uključen, koliko financijski doprinosti osiguravanju zdravstvene i druge skrbi te o svakodnevnim pitanjima a koji mogu biti u neskladu s interesom starije osobe te u sukobu s drugim članovima obitelji i pružateljima usluga. Rješavanje obiteljskih sukoba oko brige za starije osobe i sa starijom osobom otežano je jer često uključuju osjećaje krivnje, žalost zbog bolesti, neriješene ranije sukobe, smanjenje obiteljskih prihoda, različita ulaganja i interese i nejednako opterećenje brigom za stariju osobu. Obiteljskom se medijacijom može olakšati dogovaranje i odlučivanje o pitanjima starijih osoba koji u samom postupku mogu sudjelovati aktivno ili mogu ne željeti sudjelovati ili ne biti u mogućnosti sudjelovati, te je potrebno pažljivo razmotriti tko i kako zastupa njihov interes. U izlaganju će na primjerima iz prakse biti prikazane pretpostavke provedbe, specifičnosti i prednosti obiteljske medijacije o pitanjima starijih osoba. Zaključno će se naglasiti mogućnosti pravovremenog rješavanja sukoba i prevencije diskriminacije i obiteljskog nasilja te kao dopuna drugim uslugama, npr. psihosocijalnom tretmanu nasilnika, u cilju unapređivanja obiteljskih odnosa.

Ključne riječi: sukobi, briga za starije osobe, obiteljska medijacija, prevencija nasilja nad starijim osobama

Prof. dr.sc. Branka Sladović Franz, prof. dr. sc. Marina Ajduković, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb;
branka.sladovic@pravo.hr

Milica Sučić
Suzana Vrh
Ana Štambuk

Socijalni rad u Domu za starije i nemoćne osobe - izazovi i poteškoće

Starost uvijek dolazi iznenada koliko god se pripremali, o njoj razmišljali, od nje bježali ili je se bojali. Koliko nas suvremeno društvo priprema za starost, koliko smo kao pojedinci i kao profesionalci upoznati s problemima starosti i želimo li profesionalno odgovoriti na nove izazove koje pred nas stavlja budućnost? Promjene u današnjem društvu uslijed svih životnih procesa odražavaju se i na starenje, a time zahvaćaju sve one koji su u neposrednom kontaktu s osobama treće životne dobi, među ostalima i socijalne radnike. Uslijed tih promjena, mjenja se i uloga socijalnog radnika u domu, koja je danas više nego ikada prije usmjerena na pružanje podrške korisnicima socijalnih usluga. Upravo je zbog toga posao socijalnog radnika u Domovima za starije i nemoćne osobe ljudski i profesionalni izazov. S ciljem dobivanja uvida u izazove i poteškoće socijalnih radnika u radu sa starijim osobama u Domovima za starije i nemoćne osobe, u lipnju 2012. godine provedeno je kvalitativno istraživanje. U istraživanju je sudjelovalo devet socijalnih radnica iz devet Domova za starije i nemoćne osobe u Zagrebu. Provedeni su intervjui koji su u prosjeku trajali 30 minuta. Dobiveni rezultati ukazali su da socijalne radnice kao najznačajnije probleme izdvajaju specifičnosti usluga koje zahtijevaju individualni rad s korisnicima, preopsežnu administraciju, preširok opis poslova socijalnog radnika propisanog pravilnicima, loš položaj socijalnog radnika u sustavu, premali broj socijalnih radnika u odnosu na broj korisnika. Također, istaknuta je potreba za izradom standarda za rad socijalnih radnika u ustanovama te potreba za specifičnom edukacijom u području palijativne skrbi i za rad s osobama oboljelim od psihoorganskih bolesti.

Ključne riječi: socijalni rad s osobama treće životne dobi, domovi za starije i nemoćne osobe, djelokrug poslova

Milica Sučić, Suzana Vrh, Dom za starije i nemoćne osobe Ksaver, Nemetova 2, Zagreb;
milica.sucic@dom-ksaver.org

Doc.dr.sc. Ana Štambuk, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb

Primjer dobre prakse međugeneracijskog povezivanja

U izlaganju će biti predstavljen poseban pristup projektnog rada koji su u zadnje dvije godine na Univerzitetu u Ljubljani, Fakultetu za socijalni rad, razvili u okviru predmeta Socijalni rad sa starijim osobama (izvorno: Socialno delo s starimi ljudmi). Proizlazeći iz usmjerenja suvremenih politika, koje sve manje finansijskih sredstava upućuje u te vrste aktivnosti je dovelo do toga, da su se stručnjaci na Fakultetu za socijalni rad odlučili potražiti alternativne metode za ostvarenje cilja međugeneracijskog povezivanja bez ili s minimalnim finansijskim sredstvima. Rezultat je model, koji je finansijski efikasan, a uz to odgovara i na potrebe ljudi te nudi suradnju u kojoj dolazi do prijenosa znanja kako s populacije starih na mlade tako i obratno. Glavni cilj dvogodišnjeg rada je međugeneracijska suradnja između studenata i ljudi u trećoj životnoj dobi. Na osnovi istraživanja potreba starih nastali su brojni projekti koji na inovativan način zadovoljavaju njihove potrebe. Tako možemo vidjeti projekte koji se temelje na individualnom pristupu, projekte na razini socijalnog rada u zajednici, kao i projekte upozoravanja na životni svijet starih ljudi i težak položaj u kojem žive. U izlaganju će biti predstavljen model kroz pojedinačne faze rada (istraživanje individualnih ili zajedničkih potreba starijih osoba, priprema mape usluga u zajednici u kojoj čovjek/grupa živi/e, tražnje odgovora na identificirane potrebe te izvedba inovacije). Glavni cilj prezentacije je pokazati način na koji možemo i u okviru institucionalnog rada gdje na prvi pogled mislimo, da je ovaj tip rada nemoguć, postići dobre rezultate međugeneracijske suradnje između mladih i starih s ciljem poboljšanja kvaliteta života. U zaključku je naglašena važnost volonterstva koje omogućava suradnju bez velike finansijske investicije.

Ključne riječi: metoda projektnog rada, istraživanje i traženje odgovora, volonterstvo, međugeneracijska suradnja

Amra Šabić, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo, Topniška 31, Ljubljana, Slovenija; amra.sabic@fsd.uni-lj.si

Ana Štambuk
Katarina Radat

Potrebe za proširenjem usluga kod korisnika „Dobrog doma“ Grada Zagreba

Mjere socijalne politike Grada Zagreba usmjerene su i prema starijim i nemoćnim građanima (17,1% 2010. godine) te su razvijeni brojni oblici izvaninstitucionalnih usluga, a jedna od njih je dnevni obrok i dostava. U radu će biti prikazani rezultati istraživanja provedenog u lipnju 2012. godine među osobama treće životne dobi, korisnicima Programa dostave ručka u kuću, ustanove «Dobri dom Grada Zagreba». Istraživanje je provedeno anketnim upitnikom, koji je sastavljen za potrebe ovog istraživanja, na reprezentativnom uzorku od 207 osoba starije životne dobi. Cilj istraživanja je unapređenje postojećih usluga (dostave ručka) kao i razvijanje drugih izvaninstitucionalnih oblika usluga u urbanoj sredini. Analizirana su 162 upitnika (78,3%) od ukupno 207. Rezultati pokazuju da su korisnici usluga uglavnom žene 110 (67,9%), udovice 85 (52,5%), većinom s nepotpunom ili samo završenom osnovnom školom 96 (59,2%). Donja dobna granica za muškarce i žene je 65, gornja 94, a srednja vrijednost je 79,4. Ispitanici su uglavnom zadovoljni postojećim uslugama, no 13% ih je izrazilo potrebu za pospremanjem stana, 6,2% za druženjem s nekim u slobodno vrijeme, 17% za više usluga istovremeno, a 27% ispitanika želi posjet volontera mlađe i srednje životne dobi. Analizirani su i podaci vezani uz zdravo starenje (pušenje, konzumacija alkohola, tjelesna težina). Dobiveni podaci mogu pridonijeti unapređenju postojećih usluga te razvoju novih kojima će se zadovoljiti potrebe samih korisnika, a time učiniti dostojniju i humaniju starost.

Ključne riječi: osobe starije životne dobi, potrebe, usluge

Doc.dr.sc. Ana Štambuk, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; astambuk@pravo.hr
Katarina Radat, «Dobri dom» Grada Zagreba, Kruge 44/2, Zagreb

Ana Štambuk
Silvia Rusac
Marko Štavalj

Predrasude o starenju i starosti – utjecaj edukacije kod studenata socijalnog rada

Iako je većina starijih osoba zdrava, neovisna, pokretna, materijalno osigurana, u javnosti, kod laika postoje predrasude, stereotipi i diskriminacija prema starijim osobama. Uobičajena vjerovanja o razvoju odraslih i starenju oblikovala su se bez puno znanstvenih dokaza, za ili protiv. Neka su, kako se pokazuje, djelomično točna, a mnoga su većinom ili potpuno netočna. Novija istraživanja ukazuju na izuzetnu fleksibilnost ličnosti u prilagodbi na starenje. Važnost edukacije i iskustvo pokazali su se značajnim indikatorima u promjeni stavova o starenju i starosti. Edukacija je važna zbog kvalitetnog rada sa starijim osobama, razumijevanja njihovih potreba, životnih procesa kroz koje prolaze te se sve više spominje neophodnost specifične gerontološke edukacije za različite profile stručnjaka u radu sa starijim osobama. Stoga je cilj ovog rada bio ispitati studente socijalnog rada o predrasudama o starenju i starosti prije i nakon odslušanog kolegija Socijalna gerontologija. U istraživanju je sudjelovalo 217 studentica treće godine socijalnog rada. Podaci su prikupljeni anketnim upitnikom u ožujku i lipnju 2011. godine, koji je sadržavao 51 tvrdnju o starenju i starosti. Dobivene su statistički značajne razlike za 19 tvrdnji. Rezultati ukazuju na važnost edukacije, ali i drugih čimbenika (osobnog iskustva, utjecaja medija, društvenog ozračja) koji utječu na stvaranje predrasuda o starenju i starosti.

Ključne riječi: starenje, starost, predrasude, edukacija

Doc.dr.sc. Ana Štambuk, doc.dr.sc. Silvia Rusac, Marko Štavalj, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; astambuk@pravo.hr

Tatjana Vlašić

Socijalni rad u pomoći članovima obitelji i skrbniku osobe oboljele od Alzheimerove bolesti

U dvadesetogodišnjoj praksi djelovanja kao socijalni radnik na poslovima skrbništva, najvažniji dio inicijalnog razgovora sa članovima obitelji osobe oboljele od Alzheimerove bolesti bio je pružanje osnovnih informacija o prirodi bolesti oboljelog člana obitelji, stručna pomoć u suočavanju s novonastalim okolnostima, davanje informacija o očekivanim promjenama na planu ponašanja i drugim područjima, osobito u situacijama kada su se članovi obitelji zatečeni iznenadnim promjenama i upućeni od strane liječnika obraćali u centar za socijalnu skrb kako bi se za te osobe pokrenuo postupak lišenja poslovne sposobnosti. Proces pružanje podrške tijekom cjelokupnog procesa koji se sastojao od najmanje 2-3 razgovora s članovima obitelji i pružanje osnovnih informacija o svrsi skrbništva doveo je do zajedničke odluke o tome je li pokretanje postupka lišenja poslovne sposobnosti nužno, pa ako jest što se sve očekuje od skrbnika u kontekstu obavljanja dužnosti sukladno Obiteljskom zakonu, ali i koje obaveze ima kao član obitelji. Budući se često radilo o dvostrukoj ulozi osobe koja je imenovana za skrbnika (skrbnik-član obitelji), osobe je bilo potrebno voditi tijekom cjelokupnog procesa prilagodbe na drugačiji način funkcioniranja obitelji, mijenjanje svakodnevnih obaveza, preinačavanje uloge svih članova obitelji, drugačije dinamika odnosa unutar članova obitelji i novi način organizacije svakodnevnih obaveza. Osobito pozitivna iskustva je polučila praksa kontinuiranog stručnog usmjeravanja skrbnika u obavljanju njihove mukotrpane, odgovorne i kontinuirane dužnosti od strane nadležnog socijalnog radnika. U tom pogledu cilj je stvoriti uvjete za superviziju skrbnika u kontekstu stručne pomoći za one čiji su članovi oboljeli od Alzheimerove bolesti.

Ključne riječi: informiranje članova obitelji, skrbništvo, osnaživanje, Alzheimerova bolesti supervizija.

Tatjana Vlašić, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Kumičićeva 5, Zagreb; tvlastic@socskrb.hr

Zlatko Wild**Udomiteljstvo za stare i nemoćne s aspekta udomitelja**

Izlaganjem će biti predstavljeni rezultati istraživanja u kojem je sudjelovalo 17 udomitelja s područja nadležnosti pet Centara za socijalnu skrb. Cilj istraživanja bio je steći uvid u iskustva udomitelja starijih i nemoćnih osoba, njihove mogućnosti i očekivanja od udomiteljstva te o ulozi sustava socijalne skrbi (Tima za udomiteljstvo, nasležnih socijalnih randika). Poseban naglasak je stavljen na njihove potrebe u postupku smještaja, samog smještaja, suradnje sa centrima za socijalnu skrb, drugih sudionika u tom postupku, te unapređenje daljnje suradnje. Iskustva udomitelja pokazuju da im je relativno često potrebna podrška, naročito u vremenu prilagodbe zahtjevnijih korisnika, kao i u konfliktnim situacijama s njima. Iznos opskrbnine je često spominjan te će biti predstavljeni prijedlozi o korekcijama.

Ključne riječi: udomiteljstvo, iskustva udomitelja, sustav socijalne skrbi

Zlatko Wild, Centar za socijalnu skrb Osijek, Gundulićeva 22, Osijek;
zlatko.wild@gmail.com

Starije osobe kao socijalni kapital u zajednici

Unatoč činjenici što se na starost i starenje često promatra kroz prizmu problema koje ovaj fenomen donosi sa sobom još uvijek je dovoljno činjenica i dokaza o tome kako starost može biti vrijedan društveni resurs. Promatranje na starost i stare ljude kao na socijalni kapital zajednice znači otvaranje potpuno drugačije ishodišne točke u analizi starosti i projekciji njezinih mogućnosti. Poput brojnih drugih dionika zajednice čije se prisustvo i interakcije notorno podrazumijevaju kao resurs, odnosno socijalni kapital zajednice, kod starijih osoba ta se dimenzija uvelike izgubila i potrebno ju je revitalizirati. Starost sa sobom donosi nesaglediv broj pozitivnih elemenata koji se u smislenom aktiviranju mogu pretvoriti u važne mostove i veze prema socijalnim interakcijama članova zajednice. Kroz ovo izlaganje ukazat će se na neke od elemenata koje se u socijalnom radu sa starima u zajednici mogu koristiti kao prilog povećanju ukupnog socijalnog kapitala. Između ostalog to su resursi poput informacija i iskustva koje starije osobe posjeduju, njihove ideje, njihova moć, utjecaj itd. Upravo oni svojom ulogom i doprinosom mogu predstavljati polugu za aktiviranje i mobiliziranje zajednice te biti podrška reafirmaciji ideje solidarnosti i uzajamnosti kao nužnih preduvjeta razvoja zajednice.

Ključne riječi: starost i starenje, socijalni kapital, razvoj zajednice

Prof.dr.sc. Nino Žganec, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; nzganec@pravo.hr

OKRUGLI STOL

Marina Ajduković
Ivan Rimac
Silvia Rusac
Spomenka Tomek-Roksandić
Ines Vrban
Ružica Vujanovac

Kako unaprijediti skrb o starijim osobama izloženim nasilju u obitelji?

Analiza prijavljenih slučajeva nasilja nad starijim osobama pokazuje da je nužno unaprijediti pristup profesionalne zajednice nasilju nad starijim osobama na različitim razinama djelovanja kao što je npr. senzibilizacija javnosti i osposobljavanje stručnih djelatnika o ovom problemu i bolje informiranje starijih o pravu na život bez nasilja. No ključno je proširiti raspon intervencija koje bi omogućile prevenciju nasilja nad starijima u obitelji te pružanje odgovarajuću pomoći i podrške kad stariji progovore o doživljenom nasilju. Pod tim vidom će se na okruglom stolu govoriti o slijedećima aspektima:

- Kako pružiti djelotvornu konkretnu potporu obiteljima koje skrbe za starije članove kako bi se smanjio stres dnevne skrbi za starije. Koja je pri tome uloga zdravstvenih, a koja socijalnih „servisa“?
- Kako prepoznati nasilje u zaštiti zdravlja starijih?
- Kako razviti jedinstveni i jednoznačni način evidentiranja svih oblika nasilja kojima su stariji izloženi u različitim sustavima - policiji, socijalnoj skrbi, zdravstvu.
- Kako zaštititi starije osobe od prikrivenih oblika nasilja u sustavu socijalne skrbi (npr. u udomiteljstvu) ili ustanovama za smještaj.
- Što znači da je u slučajevima nasilja nad starijim osobama najčešća intervencija CZSS savjetovanje i razgovor? Čije potrebe ono zadovoljava - stručnjaka ili starijih osoba?
- Kada (i za koga raditi) individualni plan promjene, a kada individualni plan sigurnosti i skrbi za starije osobe žrtve obiteljskog nasilja?

Kako objasniti da se puno više ulaže u zbrinjavanje djece i žena izloženih nasilju u obitelji? Ageismom na razini društva ili/i strategijom „preživljavanja“ stručnjaka preopterećenih poslom koji umanjuju značaj pojave, ali i dometa svojih intervencija.

Prof.dr.sc. Marina Ajduković, doc.dr.sc. Silvia Rusac, prof.dr.sc. Ivan Rimac, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb;

marina@dpp.hr

Spomenka Tomek-Roksandić, voditeljica Referentnog centra Ministarstva zdravlja za zaštitu zdravlja starijih osoba, Mirogojska cesta 16, Zagreb

Ines Vrban, Zaklada Zajednički put, Miljackina 42a, Zagreb

Ružica Vujanovac, Centar za socijalnu skrb, Ivana Gundulića 22, Osijek

RADIONICE

Primjena Bibliodrame u socijalnom radu sa starijim osobama

Nema ljudskog iskustva koje ne bi bilo već u Bibliji. Moje životno iskustvo je zapisano u Bibliji, treba ga samo otkriti. Biblijsko iskustvo i moje iskustvo treba se susresti, Biblija ima snagu u sebi, potrebno je ponirati u dubinu biblijskog teksta. Biblija je oživjela, riječi su važne, ali nisu prvotne, nego govor tijela, emocija, pokreta. Potrebno je podjednako uzeti u obzir sve datosti. Uloga voditelja je omogućiti da tekst dođe do ljudi, da uđe u život. Voditelj treba imati poštovanje i respekt pred Biblijskom tekstom i pred osobom, mora imati ljubav za biblijski tekst i osobe s kojima radi i nadasve respekt pred životom pojedinca. Bibliodrama ima tri faze: 1. faza zagrijavanja; 2. faza igre – glavni dio 3. integracijska faza – tekst i moj život dovesti zajedno, skupljanje rezultata: Što sam novo otkrila u priči o izgubljenom sinu? Cilj radionice je da sudionici kroz biblijski tekst o milosrdnom ocu i izgubljenom sinu (Lk 15, 11-32), susretnu sa sobom, rade na vlastitom samopouzdanju te uče neke od tehnika i metoda grupnog rada koje će moći primijeniti i u radu sa starijim osobama. Uživljavajući se u tekst i uloge sudionici će raditi i analizirati svoju „životnu stranu“ i kroz igranje uloga osvijestiti će vlastita ponašanja i interakcije. Nakon odrađene „scene“ sudionici će razmijeniti razmišljanja i iskustva o primjeni bibliodrame u različitim područjima socijalnog rada. Poseban naglasak bit će stavljen na starije osobe i primjenu metode u radu s njima.

Ključne riječi: bibliodrama, socijalni rad, starije osobe

Prof.dr.sc. Zdravka Leutar, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; zleutar@pravo.hr

Dubravka Anka Veršić
Vedrana Kurjan Manestar
Jasna Špoljarić

Primjena psihoterapije pokretom i plesom s osobama starije životne dobi

S obzirom da se sa starenjem ljudi sve manje kreću, u radu s osobama starije dobi pokret ima značajnu ulogu. Psihoterapija plesom i pokretom ima možda najširi spektar ciljeva koji uključuju integriranje tjelesnih, psiholoških i socijalnih aspekata razvoja starije osobe te omogućuju unapređenje kvalitete života. Vodeće načelo psihoterapije plesom i pokretom u radu s osobama starije životne dobi je sinteza tjelesnih, emotivnih, kognitivnih i relacijskih aspekata rada. Bez obzira na koje tjelesne vještine ili sposobnosti se fokusiramo, osnovni i često primarni naglasak je na odnosima među ljudima, a također i paralelno praćenje emotivnih i kognitivnih promjena na individualnom nivou (pojedinaac prati svoje promjene na tjelesnom, osjetilnom, emotivnom i kognitivnom nivou). Starijim osobama omogućuje se povećanje životne energije, ponovno pronalaženje ugone u tijelu primjereno dobi, te pronalaženje zadovoljstva u kontaktu s drugima. Svaki pokret povezan je s emocijama i doživljajima. Kroz pokret u grupi osobe starije životne dobi imaju mogućnost izražavanja tih osjećaja, doživljaja i dijeljenje tog iskustva s drugima te na taj način preventivno djelovati na osjećaj osamljenosti, izoliranosti i starosti. Pokret i ples može povezati ljude starije životne dobi na način na koji samo „sjedenje i pričanje“ ne može. Ovakav način rada je intenzivan, zabavan i zanimljiv, jer uključuje kompletnu osobu, sa svim svojim resursima i daje šansu za zabavu i opuštanje, ali i za definiranje ili redefiniranje nekih svojih prethodnih iskustava.

Ključne riječi: Ples, pokret, psihoterapija, razvoj i tijekom starenja

Dubravka Anka Veršić, Centar za autizam Zagreb, Podružnica Rijeka, Stane Vončine 1, Rijeka; dversic@yahoo.com

Vedrana Kurjan Manestar, Centar za terapiju kroz ples i pokret „Terpsichore“, Majstora Radonje 14, Zagreb; vedranakurjanm@yahoo.com

Jasna Špoljarić, SOS Dječje selo Lekenik, Hermana Gmeinera 1, Lekenik; jasna.spoljaric@sosdjse.t-com.hr

Dubravka Anka Veršić
Vedrana Kurjan Manestar
Jasna Špoljarić

Ples sa sobom: metode i tehnike koje nam mogu pomoći boljem nošenju sa svakodnevnim stresom u pomagačkom radu

Stres na pomagačkom poslu neizbježan dio svakog pomagača. Može se izražavati osjećajem tjeskobe i straha, gubitka energije i motivacije. Da bi se sačuvali od stresa na poslu trebamo poznavati sebe što bolje, biti svjesni granica svojih mogućnosti i uskladiti svoje privatne obaveze i posao. Najbolji način borbe protiv stresa je briga o sebi i svojim potrebama i održavanje zdravih životnih navika, što znači dovoljno sna, zdrava prehrana, fizička aktivnost te bavljenje aktivnostima koji nas raduju i opuštaju. Svaki dan nastojati učiniti nešto za sebe, makar to bila i sitnica, jer nam i male stvari mogu pomoći da se bolje osjećamo (npr. omiljena televizijska emisija, knjiga, glazba, ples, vježbe opuštanja i sl.). Na radionici je planiramo sudionicima prezentirati nekoliko efikasnih metoda i tehnika za opuštanje i poticanje vlastitih jakih strana, od kojih se neke koriste u psihoterapiji plesom i pokretom, a koje bi pomagačima mogle ponuditi sasvim novi pogled na brigu o sebi i dati im šansu za aktivno starenje.

Ključne riječi: Vježbe opuštanja, ples, pokret, razvoj, briga o sebi i svojim potrebama

Dubravka Anka Veršić, Centar za autizam Zagreb, Podružnica Rijeka, Stane Vončine 1, Rijeka; dversic@yahoo.com

Vedrana Kurjan Manestar, Centar za terapiju kroz ples i pokret „Terpsichore“, Majstora Radonje 14, Zagreb; vedranakurjanm@yahoo.com

Jasna Špoljarić, SOS Dječje selo Lekenik, Hermana Gmeinera 1, Lekenik; jasna.spoljaric@sosdjse.t-com.hr

Andreja Radić
Antun Ilijaš
Tena Kostanjšek

Jesmo li svjesni profesionalnog starenja?

Jedna od mnogobrojnih današnjih definicija stresa govori o «stresu kao o nespecifičnom odgovoru organizma na zahtjeve koji nadilaze njegove mogućnosti». Intenzivna i dugotrajna izloženost stresu može imati brojne negativne posljedice te osim psihičkih poteškoća, može izazvati i razne bolesti. Profesionalni stres najčešće je uzrokovan nemogućnošću da udovoljimo zahtjevima radnog mjesta u skladu s našim mogućnostima, znanjima i raspoloživim resursima. Posao socijalnog radnika, kao i srodnih pomažućih profesija usmjerenih na rad s ljudima, predstavlja jedno od vrlo stresnih zanimanja. Najčešće se kod pomagača javlja sindrom izgaranja na poslu kojeg pomagač često ne prepozna na samom početku. U posljednje vrijeme uvođenjem supervizije u sustav socijalne skrbi pokušava se voditi briga o pomagačima, međutim to još uvijek nije dovoljno.

Svrha radionice je potaknuti na promišljanje o navedenoj problematici koja utječe na sve aspekte, kako profesionalnog tako i osobnog funkcioniranja pomagača. Činjenica je da su svi socijalni radnici izloženi stresu, no za očekivati je da su određena područja rada više stresna od drugih. Cilj radionice je potaknuti sudionike na diskusiju o tome postoji li razlika u njihovom pristupu radu s početka radnog vijeka, nakon desetak godina radnog staža te utječe li vrsta posla koju obavljaju na osjećaj (ne)zadovoljstva u radu. U svrhu toga prikazat će se video materijal u kojem socijalni radnici iz različitih ustanova predstavljaju sebe, profesionalno i osobno, te odgovaraju na pitanje što mogu učiniti za sebe u procesu «profesionalnog starenja». Središnje pitanje je: «Što činiti kako bi proces «profesionalnog starenja» socijalnih radnika bio uspješan, manje stresan te utjecao na povećanje kompetentnosti u radu?»

Ključne riječi: stres, profesionalno sagorijevanje, «profesionalno starenje»

Andreja Radić, Zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“, Mirogojska 16, Zagreb;
andreja.rogar@zg.t-com.hr

Antun Ilijaš, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Podružnica Peščenica, Zapoljska 1, Zagreb

Tena Kostanjšek, Centar za mladež Zaprešić, Matije Gupca 4, Zaprešić

Mogućnosti socijalnog rada sa starijim osobama u zajednici

Svakodnevni životni položaj starijih osoba uvelike ovisi o mogućnostima koje im stoje na raspolaganju u njihovim zajednicama. Socijalne usluge koje se pružaju u zajednicama u Hrvatskoj još uvijek su relativno nerazvijene i često ovise više o entuzijazmu lokalnih dionika nego što su odraz sustavnih programa. S druge strane povećane potrebe za različitim socijalnim uslugama sve se više pojavljuju kao ozbiljna tema u osiguravanju kvalitete života lokalnog stanovništva. Iako je tijekom proteklih godina u hrvatskim lokalnim zajednicama proveden značajan broj kvalitetnih projekata namijenjenih očuvanju ili podizanju kvalitete života starijih osoba ipak se pokazuje kako jednako tako značajan broj tih projekata više ovisi o dužini financiranja od strane donatora nego o stvarnim potrebama lokalnog stanovništva. Zbog toga će se kroz ovu radionicu pokušati odgovoriti na problem održivosti socijalnog rada sa starima u zajednici. Voditelji radionice sa sudionicima će raditi na modelu procjene potreba i resursa koji u zajednici neopravdano nisu aktivirani. Naglaskom na mapiranje resursa sudionici će biti u prilici korak po korak planirati svoj budući rad sa starima u zajednicama u kojima rade te će utvrditi brojne mogućnosti koje im stoje na raspolaganju u planiranju i provedbi zajedničkog plana.

Ključne riječi: rad u zajednici, procjena potreba, stari, lokalni resursi

Prof. dr.sc. Nino Žganec, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; nzganec@pravo.hr

POSTER PREZENTACIJE

**Ivana Boban
Danijela Oštrić**

«Kuvajmo sipu za ekipu»

Osnovna djelatnost Doma za psihički bolesne odrasle osobe Sv. Frane Zadar je skrb o osobama s dijagnozom duševne bolesti s misijom unapređenja kvalitete njihovog života, rehabilitacije socijalnih vještina te integracije u život zajednice. U tu se svrhu u Domu provode terapijske grupe i grupe za radno-okupacione aktivnosti (kulinarska, kreativna, rekreativna, radna, te grupa za društvene igre). Kako bi se korisnici što bolje uključili u život zajednice često se organiziraju posjete kulturno-zabavnim manifestacijama, šetnje po gradu, tematska druženja s korisnicima drugih ustanova, školama, vrtićima, crkvenim zajednicama te volonterima različitih dobnih skupina. Posterom se želi prikazati kulinarsko natjecanje «Kuvajmo sipu za ekipu» kao jednu od važnijih aktivnosti našeg Doma koja ima za cilj osnaživati međugeneracijske veze i senzibilizirati javnost za potrebe osoba starije životne dobi s dijagnozom duševne bolesti. U radu s korisnicima pokazalo se da je kulinarska radionica najprihvaćeniji oblik okupacione terapije. Upravo stoga se ova metoda koristi kao aktivnost za poticanje i razvijanje međugeneracijskog povezivanja i integriranja korisnika u društvo čime želimo doprinijeti razvoju osjećaja korisnosti i prihvaćenosti korisnika u sredini u kojoj žive. Svake godine povodom Međunarodnog dana starijih osoba i Dana našeg Doma, organizira se kulinarsko natjecanje u pripremanju sipe na različite načine. U svakoj ekipi sudjeluju korisnici Doma i javne osobe iz grada Zadra (čelnici Grada, ravnatelji ustanova, glazbenici, sportaši...). Nakon što žiri proglasi pobjednika, dodjeljuju se nagrade, a potom se upriliči zajednički ručak. Ovim načinom želi se doprinijeti unapređenju i razvoju društvenog povezivanja i podrške koja pozitivno utječe na zdravstveno stanje osoba starije životne dobi s dijagnozom duševne bolesti. Pozitivna emocionalna reakcija korisnika na ovu aktivnost potiče njeno redovito održavanje.

Ključne riječi: osobe starije životne dobi s dijagnozom duševne bolesti, okupaciona terapija, povezivanje i podrška, društvena prihvaćenost

Ivana Boban, Danijela Oštrić, Dom za odrasle osobe Sv. Frane Zadar, Fra Donata Fabijanića 6, Zadar; dom.sv.frane@gmail.com

**Jasminka Dlesk-Božić
Lidija Dajak**

Doprinos volontera kvalitetnom starenju

Dom za starije i nemoćne osobe Maksimir kontinuirano provodi unutarnju volontersku politiku promovirajući volonterstvo kao svakodnevno sredstvo rješavanja problema, zadovoljavanja potreba, izgrađivanja, razvoja i unapređivanja društvene svijesti pojedinca, grupe i zajednice. Volonterski management Doma shvaća visoku vrijednost volonterskog rada te isti redovito nagrađuje čime doprinosi jačanju ljudskih potencijala i osjećaja solidarnosti kod volontera, smanjuje osjećaj nezadovoljstva postojećim prilikama, povećava osjećaj prihvaćenosti i uvjerenja da svaki građanin ima svoju povlaštenu ulogu u društvu neovisno o dobi. Sveukupno kroz godinu dana Dom raspolaže s 211 volontera. U Gerontološkom centru provodi se preko 40 programa i aktivnosti kroz koje su angažirana 35 volontera i to na područjima: a) pomoć i njega u kući – volonteri na terenu (nabava namirnica, lijekova, druženje); b) radno-kreativni programi –suvoditelji kreativnih radionica (radionica nakita, oslikavanja svile, izrada lutki); c) kulturno-zabavne aktivnosti– sukreatori i voditelji kulturno-zabavnih programa (poetske večeri, plesne večeri, zbor, društvene igre, relaksacija smijehom, folklor, trbušni ples); d) zdravstveno-preventivni programi –pomagači u zdravstveno-preventivnim mjerenjima, predavači na tribinama, savjetovanje homeopatija, bioterapija, yoga; e) sportsko-rekreativne aktivnosti– voditelji programa rekreacije (nordijsko hodanje, boćanje, biciklizam, plesne grupe); f) volonteri u uredu – informatori i posrednici. Dom za starije i nemoćne osobe Maksimir u suradnji s Volonterskim centrom Zagreb provodi projekte individualno druženje s korisnicima, šetnje korisnika, kreativne radionice i pomoć kod organizacija akcija i manifestacija. Trenutno imamo 38 volontera. U korporativnom volontiranju u posljednjih je godinu dana sudjelovalo 9 tvrtki sa 138 radnika. Radi se o novom obliku društveno odgovornog poslovanja koji obuhvaća volonterski angažman zaposlenika neke tvrtke. Ovakvo volontiranje se odvija unutar radnog vremena zaposlenika i u organizaciji tvrtke u kojoj rade.

Ključne riječi: volonteri, aktivno starenje, međugeneracijska solidarnost

Mr.sc. Jasminka Dlesk-Božić, Lidija Dajak, Dom za starije i nemoćne osobe Maksimir, Hegedušićeva 20, Zagreb; odjel.socijalnog.rada@dom-maksimir.t-com.hr

**Vladimira Ivanković
Nataša Bijelić
Nevenka Pavlović Cvetkov**

Zbrinjavanje starijih osoba s aspekta socijalnog radnika u zdravstvu

Služba za socijalni rad KBC Zagreb u svojem današnjem obliku djeluje od 2010. godine i broji osam socijalnih radnica, na različitim bolničkim odjeljenjima. U svakodnevnom radu susrećemo se s različitim oblicima potrebe za institucionalnim i izvaninstitucionalnim zbrinjavanjem osoba starije životne dobi. Mnoge osobe starije životne dobi koje se radi kroničnih ili akutnih tegoba primaju u bolnicu, osobe su koje osim svojih zdravstvenih problema iz svojih sredina dolaze i s nizom socijalnih poteškoća. Prema Ustavu i zakonskom sustavu Republike Hrvatske djeca imaju pravno regulirane obveze prema svojim roditeljima i oni bi prvenstveno trebali voditi brigu o starim i nemoćnim roditeljima. Tijekom boravka i liječenja pacijenata starije životne dobi, pogotovo ako se radi o osobama koje otežano komuniciraju s osobljem bolnice, od iznimne je važnosti kontakt socijalnog radnika s članovima njihove obitelji. Nažalost, često se događa da pacijenti koji imaju zdravstveno i financijski sposobne članove obitelji koji bi se o njima mogli brinuti, u bolnicu dolaze u teškim stanjima zapuštenosti i nemara ili da nakon bolničkog liječenja članovi njihovih obitelji odbijaju dalje skrbiti o njima. Iako mnoge starije osobe svoju budućnost osiguravaju kroz sklapanje ugovora o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju, u praksi često nailazimo na nepoštivanje ugovornih obaveza i zapuštanje starije osobe koja je takav ugovor sklopila. Ukoliko nema drugih mogućnosti smještaja organizirat ćemo daljnju skrb starije osobe u udomiteljskoj obitelji ili ustanovama za produljeno liječenje i palijativnu skrb. Obaveza je socijalnog radnika starijoj osobi tijekom i nakon liječenja u bolnici osigurati najbolju moguću skrb, a sve u suradnji s nadležnim CZSS.

Ključne riječi: bolnica, socijalna služba, članovi obitelji, zapuštenost, nemar.

Vladimira Ivanković, Nataša Bijelić, Nevenka Pavlović Cvetkov, Klinički bolnički centar Zagreb, Služba za socijalni rad, Kišpatićeva 2, Zagreb; nbijelic@kbc-zagreb.hr

**Anamarija Kobačić
Ljubica Leverda Hržina
Ines Furda
Anamarija Brozinčević**

Podrška osobama starije životne dobi izloženima nasilju u obitelji

Osobe starije životne dobi često su marginalizirane, pa se tako i o nasilju prema njima malo zna i govori. Stoga je i cilj poster prezentacije istaknuti važnost informiranja osoba starije životne dobi o njihovim pravima u slučaju izloženosti nasilju (zanemarivanju i zlostavljanju) u obitelji. CZSS Zagreb, Podružnica Dubrava u širokom djelokrugu svog rada se između ostalog bavi i zaštitom osoba starije životne dobi u slučaju izloženosti nasilju u obitelji (zanemarivanje i zlostavljanje). Nadalje, u okviru svojih nadležnosti ostvaruje uvid u obiteljske prilike, surađuje s drugim institucijama pri čemu dolazi do saznanja o postojanju zlostavljanja ili zanemarivanja osoba starije životne dobi. I teorija i praksa rada u CZSS-u su pokazale da postoje različiti rizični čimbenici koji doprinose zlostavljanju osoba starije životne dobi. Ukoliko su lošijeg zdravstvenog stanja neminovno je da će postati ovisni o članovima obitelji, što dovodi i do smanjenog kontakta s vanjskim okruženjem. Ponekad kontakt s vanjskim okruženjem u potpunosti izostaje, što dovodi do socijalne izolacije osoba starije životne dobi. Ekonomska situacija također može biti jedan od rizičnih čimbenika. Kao primjer možemo navesti materijalno iskorištavanje starijih osoba, odnosno neispunjavanje obveze uzdržavanja radno nesposobnih roditelja. U skladu s ranijem iznesenim, smatramo važnim skrenuti pozornost stručne javnosti na pitanje zaštite prava osoba starije životne dobi i prevenciju nasilja u obitelji. Kako bi se podigla razina svijesti osoba starije životne dobi u postupanju u slučaju izloženosti nasilju od strane članova obitelji, važno je da ustanove socijalne skrbi, zdravstvene ustanove, vjerske i nevladine organizacije zajednički djeluju u cilju što ranijeg prepoznavanja i prevencije nasilja nad osobama starije životne dobi u obitelji te zaštite njihovih prava.

Ključne riječi: osobe starije životne dobi, nasilje, prava, zaštita, prevencija

Anamarija Kobačić, Ljubica Leverda Hržina, Ines Furda, Anamarija Brozinčević,
Centar za socijalnu skrb Zagreb, Podružnica Dubrava, Dubrava 49, Zagreb;
anamarijakobacic@gmail.com

**Maja Laklija
Silvia Rusac
Marina Milić Babić**

Socijalna podrška njegovatelja članova obitelji oboljelih od demencije

Posljednjih desetljeća sve se više naglašava važnost intervencija i zadržavanja oboljelih osoba u obitelji te važnost koordiniranja između formalnih i neformalnih pružatelja skrbi. Od prvih znakova bolesti pa do postavljanja dijagnoze o demenciji, obitelji oboljelih više ili manje uspijevaju mobilizirati resurse, organizirati se te uspostaviti veze s formalnim izvorima podrške. Raspon potencijalnih izvora socijalne podrške i socijalne mreže jedan je od najznačajnijih medijatora stresa kao i uspješnijeg suočavanja. Istraživanja su pokazala da dostupnost socijalne podrške pomaže pri adaptaciji njegovatelja na bolest, dok njena odsutnost dovodi do pogoršanja ishoda skrbi kako za oboljelu osobu tako i za njegovatelja (depresivnost i lošije zdravlje). Cilj je istraživanja bio dobiti uvid u doživljaj zadovoljstva njegovatelja socijalnom podrškom i potrebnim oblicima pomoći u skrbi za osobe oboljele od demencije. U istraživanju je sudjelovalo 56 njegovatelja osoba oboljelih od demencije. Rezultati istraživanja pokazuju da su u Hrvatskoj formalni izvori podrške za oboljele od demencije i njihove obitelji su nedostatni i manjkavi, da njegovatelji najviše zadovoljstvo dobivenom socijalnom podrškom izražavaju za neformalne pružatelje podrške (npr. obitelj, susjedi). Nadalje dobiveni rezultati ukazuju na važnost osiguravanja dostupnosti informacija; financijske podrške za troškove skrbi o oboljeloj osobi te psihosocijalne programe pomoći i podrške njegovateljima u lokalnoj zajednici. Navedeno potvrđuje da demenciju treba tretirati kao zdravstveni, socijalni i ekonomski problem te unaprijediti javne usluge koje bi pružale emocionalnu i financijsku podršku neformalnim njegovateljima.

Ključne riječi: demencija, socijalna podrška, obitelj, njegovatelji

Doc.dr.sc. Maja Laklija, doc.dr.sc. Silvia Rusac, dr.sc. Marina Milić Babić, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; mlaklija@pravo.hr

Marina Milić Babić
Marko Buljevac

Izazovi skrbi o osobama s invaliditetom treće životne dobi

Većina skrbnika za starije osobe s invaliditetom su roditelji, braća i sestre, bračni parteri te drugi članovi obitelji. Skrbnička uloga uključuje brigu za osobu s težim/teškim invaliditetom od nastanka invaliditeta pa sve do duboke starosti. Ulazeći u treću životnu dob skrbnici se susreću s izraženijom potrebom planiranja kvalitetne skrbi za člana obitelji s invaliditetom obzirom na nadolazeću starost i pojačane potrebe za njegom i skrbi člana obitelji s invaliditetom. Napretkom medicine i suvremenog načina života osobe s invaliditetom danas doživljavaju duboku starost te su u trećoj životnoj dobi suočeni s potrebom pronalaska alternativnih oblika skrbi. Cilj ovog rada je dati pregled postojećih spoznaja o važnosti unaprjeđenja dostupnih usluga članovima obitelji koji skrbe o osobi s invaliditetom starije životne dobi. Dodatno rad će dati smjernice za razvoj postojećih usluga u lokalnoj zajednici koje su usmjerene na prevenciju institucionalizacije osoba s invaliditetom starije životne dobi ali i prevenciju institucionalizacije skrbnika starije životne dobi. Svjetska istraživanja i praksa upućuju na potrebu organiziranja podrške na mikro razini koja je dodatno unaprjeđena uspješnim multidisciplinarnim pristupom na mezo i makro razini društva. U praksi na području Hrvatske skrbnici koji se već nalaze u trećoj životnoj dobi te skrbe o članu obitelji s invaliditetom trebaju dostupne izvore podrške organizirane kroz formalni sustav ali i one usluge koje neprofitni sektor može pružiti (savjetovališta, pomoć putem telefona, organizacija aktivnosti za unaprjeđenje slobodnog vremena, grupe podrške). Navedeno je potrebno kako bi se osigurala skrbnicima i osobama s invaliditetom starije životne dobi što dulja neovisnost te prevenirala potreba za institucionalnim smještajem.

Ključne riječi: osobe s invaliditetom, skrbništvo, izvaninstitucionalna skrb u zajednici

Dr.sc. Marina Milić Babić, Marko Buljevac, Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nazorova 51, Zagreb; marina.milic.babic@pravo.hr

Andreja Ninić

Gerontološki centri grada Zagreba - model aktivnog i zdravog starenja

Cilj poster prezentacije jest prikazati Projekt gerontološki centri Grada Zagreba kao jedinstveni primjer zdravoga starenja i izvaninstitucionalne skrbi na području Republike Hrvatske kojim se starijim građanima Zagreba nudi mogućnost besplatnoga servisa s ciljem zadovoljavanja njihovih potreba i omogućavanja što dužeg ostanka unutar obitelji i u svom prirodnom okruženju. Projekt se provodi od 2004. godine na 50-ak lokacija, a nositelji su devet domova za starije i nemoćne osobe kojima je osnivač Grad Zagreb. Unutar Projekta provodi se niz aktivnosti koje građanima omogućavaju zadovoljenje primarnih potreba i poboljšanje kvalitete života poput: pomoći i njege u kući, posudionice ortopedskih pomagala, sportsko-rekreativnih aktivnosti u obliku aerobnih vježbi i medicinske gimnastike kojima se želi istaknuti važnost kretanja i aktivnoga starenja, kulturno-zabavne i radno-kreativne aktivnosti, informatički tečajevi, plesne večeri i dramske grupe, savjetovišta te tribine, akcije i manifestacije. U provođenju aktivnosti Projekta primjenjuje se multidisciplinarni pristup u koji su uključeni stručnjaci: socijalni radnici, radni terapeuti i fizioterapeuti, kinezioterapeuti, liječnici specijalisti (neurolozi, fizijatri), pravnici i volonteri koji provode pojedine aktivnosti. Evaluacija Projekta pokazuje kako ovaj model aktivnoga starenja uvelike utječe na smanjenje osamljenosti i društvene izoliranosti starijih osoba te potiče veću socijalnu uključenost koja je značajna u očuvanju funkcionalnih sposobnosti.

Ključne riječi: aktivan, gerontološki, servis, socijalna uključenost

Andreja Ninić, Grad Zagreb, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom
Trg S. Radića 1, Zagreb; andreja.ninic@zagreb.hr

**Lovorka Olujić Jakolić
Ljilja Jelenčić**

Volonterstvo – iskorak od pasivnog prema aktivnom starenju

Europska godina aktivnog starenja i međugeneracijske solidarnosti potiče nas na razmišljanje o učinkovitim načinima očuvanja zdravlja i uključivanja starijih građana u društveni život zajednice. Postavlja se pitanje kako omogućiti starijim osobama da aktivno stare i da zadrže osjećaj korisnosti kroz doprinos zajednici u kojoj žive? U domu za starije i nemoćne osobe Sveti Josip zastupljene su brojne aktivnosti kojima ostvarujemo ove ciljeve. Odlučili smo predstaviti naše iskustvo s volonterskim radom u domu budući da ono obuhvaća gotovo sva područja aktivnog starenja kao što su tjelesna aktivnost, stvaralaštvo, druženje i zabava, podučavanje i učenje, međugeneracijsko povezivanje, humanitarno djelovanje i sl. Isto tako, brojna su istraživanja pokazala kako volonterstvo doprinosi očuvanju fizičkog zdravlja u starosti i razvija socijalne veze koje su nužne za mentalno zdravlje pojedinca. Naša ustanova organizira dva oblika volontiranja. Prvi oblik je volonterstvo samih korisnika koji pomažu drugim korisnicima ili na drugi način rade za dobrobit doma. Drugi oblik je suradnja s Volonterskim centrom Zagreb i ostalim „vanjskim“ volonterima čime razvijamo međugeneracijsko povezivanje na obostrano zadovoljstvo. Važnu ulogu ima socijalni radnik koji kao organizator volontiranja planira, priprema, usmjerava i evaluira volonterski rad u domu. Cilj našeg rada je prikazati različite mogućnosti dobrovoljnog rada i potaknuti druge organizacije, stručnjake i ostale građane da šire ideju volonterstva u svome djelovanju. Također, ukazat ćemo i na slabosti s kojima se susrećemo prilikom organiziranja volonterskog rada te izdvojiti najvažnije izazove poput osvještavanja starijih osoba o dobrobiti volontiranja i otvaranja institucije prema van u smislu bolje dostupnosti informacija i suradnje s različitim društvenim akterima.

Ključne riječi: volonterstvo, aktivno starenje, socijalni rad

Lovorka Olujić Jakolić, Ljilja Jelenčić, Dom za starije i nemoćne osobe Sveti Josip Zagreb, Dunjevac 17, Zagreb; lovorka.olujic@yahoo.com